

NADİRƏ

**SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ**

Bakı – 2022

Uluslararası Türk Kültürü Təşkilatı
TÜRKSOY kitabxanası seriyası – 56

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Folklor İnstitutu Elmi Şurasının
qərarı ilə nəşr edilir

Elmi məsləhətçi:
Özbəkistan FA-nın vitse-prezidenti,
Prof. Dr. Bəhram ABDUHƏLİMOV

Elmi redaktorlar:
Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ,
Prof. Dr. Şöhrət SİRACƏDDİNOV

Rəyçi:
Prof. Dr. Dilməvaz YUSUPOVA

Nadirə. Seçilmiş əsərləri.
Bakı, Füyuzat, 2022, 160 s.

Tərtib edən, özbəkçədən uyğunlaşdıran, ön söz,
qeyd və şərhlərin müəllifi: Prof. Dr. Ramiz Əskər

Özbək ədəbiyyatının istedadlı nümayəndəsi Nadirə söz sənəti tarixində silinməz izlər qoyan məşhur şənətkardır. Onun müxtəlif janrlarda qələmə aldığı lirik əsərləri öz zərifliyi və tərəvəti ilə seçilir. Bu kitabda şairənin dövrü, həyatı və yaradıcılığı haqqında məlumat verilmiş, əsərləri toplanmışdır.

Kitab ali məktəblərin filologiya fakültələrinin müəllimləri və tələbələri, habelə geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

ISBN - 978-975-7213-83-3

© Nadirə
© Ramiz Əskər

Nadirə (1792-1842)

NADİRƏ NADİR ŞAİRƏ

Türk ədəbiyyatı qədim, köklü və zəngindir. Bunu belə bir fakt təsdiq edir ki, məsələn, Osmanlı dövründə qələmə alınmış təzkirə və cümlələrdə 3.200 şairin adı çəkilir. Əlişir Nəvayinin ədəbiyyat tarixi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən iki təzkirəsində (“Məcalis ün-nəfais” və “Nəsa-im ül-məhəbbət”) o dövrün görkəmli adamları haqqında qiymətli məlumatlar var, bunlardan birincidə 459, ikincidə 778 şəxsin bioqrafiyası və əsərlərindən nümunələr verilmişdir. Əgər buraya Azərbaycanda, Orta Asiyada və digər türk bölgələrində yaşayıb yaratmış bütün saz-söz sahiblərini də əlavə etsək (ki, Osmanlıdan çox-çox artıq olar), bu rəqəm bəlkə də 10.000-ə yaxınlaşar. Təəssüf ki, bu rəqəm içində qadınların xüsusi çəkisi çox cüzdür. Beş-altı əsr bundan əvvəl türk dünyasında qadın şairlərin sayı barmaqla sayılacaq qədər azdır – təxminən iyirmi-otuz nəfərdir. Çünki islam dini, sosial həyat və cəmiyyət qadının yaradıcı zəkasının parlamasına imkan verməmişdir. Pərdə arxasında imperatorları, sultanları, şahları idarə edən qadının həyatın müxtəlif sahələrində, o cümlədən də ədəbiyyatda söz sahibi ola bilməməsinin əsas səbəbi budur. La-

kin tariximizdə bütün dini və sosial qadağaları vurub keçən qadınlar da az olmamışdır.

Təxminən 9 əsr bundan əvvəl Gəncədə öz şeiri-sənətilə yüksələn Məhsəti bütün qadın şairlərə nüsxə olmuşdur. Onu daha sonrakı dövrlərdə Zeynəb xatun, Mehri xatun, Ayşə Hüseini, Gülbədən, Zibənisa bəyim, Heyran xanım, Xurşid banu Natəvan, Fatma xanım Kəminə kimi istedad sahibi olan qadınlar izləmişlər. XX əsrdə qadın yazarlar ədəbiyyatda ən yüksək zirvələri fəth etmişlər. Bizdə Mirvarid Dilbazi, Nigar Rəfibəyli, Əzizə Cəfərzadə, Həkumə Billuri, Xanımna Əlibəyli, Kəmalə, Nurəngiz Gün, Firuzə Məmmədli, Kamilə Nemət, Fəridə Ləman, özbəklərdə Zülfiyyə, Aydın Hacıyeva, Həlimə Xudayberdiyeva, Fəridə Bütəyeva, Xasiyyət Rüstəm, Xurşidə Vahabcanqızı, Gülçöhrə Şəhabəddinova kimi qadınlar öz adlarını ədəbiyyat tarixinə həkk etdirmişlər.

XVIII-XIX əsr özbək ədəbiyyatında istedadlı qadın ədiblər meydana çıxmışdır. Xüsusilə Kokand xanlığında böyük ədəbi-mədəni canlanma baş vermiş, bir-birinin ardınca parlaq istedad sahibi Cahan Üveysi (1781-1845), Dilşad Bərna (1800-1905), Mehriban Məhzunə (1811-?), Ənbər Atin (1870-1915) kimi gözəl sənətkarlar yetişmişdir. Onların arasında əsl adı Kamilə olan, əsərlərini özbək və fars dillərində Nadirə, Məknunə və Kamilə təxəllüsləri ilə yazan, ədəbiyyat tarixində daha çox Nadirə kimi şöhrət tapan məşhur özbək şairəsi xüsusi yer tutur. O, tanınmış əhli-qələm, görkəmli dövlət xadimi, mesenat, mədəniyyət

və ədəbiyyat hamisi olmuşdur. Kokand xanlığının sarayında misilsiz zərafətinə və lətafətinə görə ona Mahlar ayım, yəni mah+lar+ayım (ay+lar+ayım) adı verilmişdir ki, bu da “gözəllər gözəli” kimi bir ifadədir.

Nadirə 1792-ci ildə Əndicanda özbəklərin min tayfasına, teymurilərin şahruxilər qoluna mənsub Rəhmanqul bəyin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Şairənin atası Əndican hakimi, anası Ayşəbəyim isə kübar, elmlı, savadlı, geniş dünyagörüşlü qadın idi, Onların şəcərəsi Zəhirəddin Məhəmməd Baburun nəslinə gedib çıxırdı. Mahlarayım əsərlərinin birində bu barədə belə yazmışdır:

Siyadət xanədanı, şahı-Babur nəslı-pakimən,
Xudaya, rəhmət eylə, bərçə əcdadı-izamımı.

Uşaqlıqdan xüsusi təlim-tərbiyə və təhsil alan Mahlarayım özbək və fars dillərini mükəmməl şəkildə öyrənmiş, ədəbiyyata və tarixə, şeirə-sənətə sonsuz maraq göstərmiş, Şərq klassiklərinin əsərlərini ciddi müəlisə etmiş, Nəvayi, Füzuli, Cami, Hafız kimi dahi söz ustalarının yaradıcılığını dərinləndən mənimsəmişdir.

Həmin dövrdə Kokand xanlığında Alim xan hökmdar idi. Onun kiçik qardaşı Ömər xan isə xanlığın ən mühüm mərkəzlərindən biri olan Mərgilanda hakim idi. Nadirənin atası onların dayısı idi. Ömər xan 1807-ci ildə ağılı və gözəlliyi ilə bütün xanlıqda ad-san qazanmış 16 yaşlı Nadirə ilə evlənmişdir.

Gənc ailə üç il Mərgilanda şad-xürrəm yaşamış, çox keçmədən xanlıqda hökm sürən ziddiyyətlər nəticəsində saray çevrilişi baş vermişdir, Alim xan sui-qəsdə qurban getmiş, Ömər xan taxt-taca sahib olmuşdur.

Bundan sonra Nadirənin taleyi Kokand şəhəri ilə bağlanmışdır. Onun bir şair kimi püxtələşməsi, yaradıcılığının çiçəklənməsi elə həmin dövrə təsadüf etmişdir. Bu işdə onun həyat yoldaşı, Kokand xanı, Əmiri təxəllüsü ilə yazıb-yaradan, züllisaneyn (ikidilli, bilinqvist) şair Ömər xan (1787-1822) birinci dərəcəli rol oynamışdır. Nadirə bu gerçəyi Ömər xana həsr etdiyi bir çox şeirində xüsusi olaraq vurğulamışdır.

Nadirə Kokandda xan sarayında dövlət işləri ilə yanaşı mədəniyyət sahəsində də fəaliyyət göstərmiş, yaradıcı insanlara qayğı ilə yanaşmış, Ömər xanla birlikdə tez-tez poetik məclislər təşkil etmiş, şeirin, sənətin inkişafına çalışmışdır. Nəticədə Kokand ölkənin mühüm mədəni mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir.

Ömər xan ilə Nadirənin ailəsində Məhəmməd Əli və Sultan Mahmud adlı iki oğlan dünyaya gəlmişdir. 1822-ci ildə Ömər xan qəflətən vəfat etmişdir. Onun həddi-büluga çatmamış 14 yaşlı oğlu Məhəmməd Əli taxta çıxmış, Nadirə azyaşlı oğlunun yanında bir növ qəyyum sifətilə dövlətin idarə olunmasında iştirak etmişdir. Şairə bütün bunlar barəsində öz divanının dibaçəsində məlumat vermişdir.

Nadirənin dövlət həyatında oynadığı müsbət rol haqqında onun müasirləri olan təzkirəçilər, tarixçilər və şairlər

də bəhs etmişlər. Hatif, Nadir, Müşrif, Fəzli, Əkməl, Gülxani, Məxmur, Nazil kimi adlı-sanlı şəxslər Nadirənin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmişlər. Məsələn, tanınmış şair Nadir Mahlarayımə ithaf etdiyi “Həft gülşən” dastanında onu alimlərə, fazillərə, əhli-qələmlərə qayğı göstərən, eləcə də qadın şairləri yaradıcılığa təşviq edən mesenat kimi təsvir etmişdir. O dövrdə yaşayan qazı Əbdünnəbi Hatif şairənin ictimai-siyasi fəaliyyətindən və ədəbi yaradıcılığından bəhs edən yarımçıq qalan dastanında bu gerçəyi dilə gətirmişdir: “Bu əsəri yazmaqdan məqsədim Nadirənin aqilə, fəhmlə, elmə və sözə qədir-qiymət verən danişmənd bir qadın olduğunu göstərməkdir... Ömər xanın vəfatından sonra bu iffət sədəfinin incisi günlərini həsrət və fəraq ilə keçirməyi naşükürlük saydı. O, gülüstan kimi gözəl Çaharçəmən bağına varıb, Fərqanə, Dəşkənd, Xocənd, Əndican və başqa şəhərlərdən fazilləri, alimləri, xəttatları, nəqqaşları öz yanına çağırdı, Məmləkətin xəzinəsindən bihesab qızıl və cəvahirat sərf edib bir ali mədrəsə, nəqşdar məscid, hamam, karvansara, bina tikdirdi, mədrəsələrə və məscidlərə çoxlu vəqflər təyin etdi... Bugünlərdə yeni kitablar yazdırmağa və onlara zibi-ziynət vurmağa fərman qılıb bir kitabxana inşa etdirdi. Orada çalışan katiblərə, xəttatlara, nəqqaşlara o qədər kərəm və ehsanlar göstərdi ki, bunun avazəsi ətraf aləmə məşhur oldu. Amudəryanın bu tərəfindəki yaqutkəlam katiblər, Mirəli kimi raqimlər, Mani kimi müsəvvirlər bu yerə cəm oldular. Ona görə bu əyal öz əqlü danişi və fəzilətləri ilə “yeganeyi-zə-

manə” və “nadireyi-dövrən” olub tanındı və xalqların təhsininə səzavər oldu”. O, yaxşı işləyən katiblərə qızıl qələm və gümüş qələmdan bağışlamış, onları “Zərrin qələm” adına layiq görmüşdür. Nadirə bazar və çarşılar, məscid və mədrəsələr tikdirmişdir. Həmin mədrəsələrdən biri, Təgərəklik rastasındakı mədrəsə onun adını daşımışdır.

Ancaq şairənin bu xoşbəxtliyi də uzun sürməmişdir. Xanlıqlar arasında baş verən çəkişmələr, toqquşmalar Nadirənin fəaliyyətinin genişlənməsinə və davam etməsinə mane olmuşdur. Axırda iş o yerə gəlib çatmışdır ki, 1842-ci ildə Buxara əmiri Nəsrulla dürlü bəhanələrlə (islami əxlaqı bərpa etmək, şəriət qaydalarını nizama salmaq və s.) Kokanda hücum etmiş, xanlığın bütün nüfuzlu adamlarına divan tutmuş, şairənin övladları əmir Məhəmməd Əlini və Sultan Mahmudu, nəvəsi Məhəmməd Əmini və Nadirənin özünü qətlə yetirmişdir. Özbək xalqının bu istedadlı şairəsinin həyatı faciəli şəkildə sona çatmışdır.

Nadirə özbək klassik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsidir. Onun yazıb-yaratdığı dövrdə Kokand xanlığında xüsusi ədəbi mühit meydana gəlmişdir. Bu ədəbi mühitin başında Kokand xanı, Nadirənin həyat yoldaşı Ömər xan – Əmiri durmuşdur.

Mahlarayımdan bizə özbək və fars dillərində Kamilə, Nadirə və Məknunə təxəllüsləri ilə yazdığı lirik əsərlərdən ibarət zəngin bir irs qalmışdır. Onun özbəkçə yarımçıq divanı Özbəkistan Elmlər Akademiyası Şərqşünaslıq İnstitutunun fondunda (inv. № 4132) saxlanılır. Bu divana

Nadirənin 109 qəzəli (1704 misra) daxildir. O, divana şəxsən yazdığı dibaçədə öz həyatına dair bəzi maraqlı məlumatlar vermişdir. Şairənin başqa bir divanı isə (19 qəzəl, 328 misra) Özbəkistan Elmlər Akademiyasının tarix muzeyinin arxivindədir.

1962-ci ildə Nəməngəndə Nadirənin yeni bir divanı tapılmışdır ki, burada dolğun bir dibaçə ilə 180 şeiri mövcuddur. Şeirlərdən 136-sı özbək dilində, 44-ü fars dilindədir. Divanda qəzəllərlə yanaşı 11 müxəmməs, 2 müsəddəs, 1 müsəmmən, 1 tərcibınd, 1 tərkibbənd və 1 fəraqnamə vardır. Həmin divan hazırda Özbəkistan Elmlər Akademiyasının Əlişir Nəvayi adına Dövlət Ədəbiyyat muzeyində qorunur.

Şairənin Məknunə təxəllüsü ilə yazdığı 333 qəzəldən ibarət başqa bir divanı da aşkar edilmişdir. Beləliklə, onun Kamilə təxəllüsü ilə yazdığı divanının Səmərqənddə, Nadirə təxəllüsü ilə qələmə aldığı divanının Nəməngəndə, Məknunə təxəllüsü ilə yaratdığı divanının Dəşkənddə tapılması nəticəsində “Nadireyi-dövrənin” özbək və fars dillərində 10 min misraya yaxın lirik mirası bizə gəlib çatmışdır.

Nadirənin həyatı və yaradıcılığı ilə Lütfulla Alim, S. Eyni, Fitrət, V.Zahidov, V.Abdullayev, Ötkir Rəşid, T.Cəlilov kimi alimlər məşğul olmuşlar. Akademik Əzizxan Qəyyumovun, eləcə də əməkdar elm xadimi Məhbubəxan Qədirovanın tədqiqatları da çox qiymətli dir. Son dövrlərdə isə Kokand Universiteti filologiya fakültəsinin dekanı Zi-

ba Qabilova həm Nadirənin, həm də Ömər xanın əsərlərinin nəşrində və tədqiqi sahəsində mühüm işlər görmüşdür.

Nadirə dahi Əlişir Nəvayini özünə ustad bilmişdir. Onun humanizm fəlsəfəsini özünün əsas qayəsi saymışdır. Bunu şairənin “Əziz” rədifli qəzəlində də görürük:

Ol şəkər ləb ki, ərür candan əziz,
Kim ki yox, ondan əziz, ondan əziz.

Gəldi əsrəf bərçə aləm əhlindən,
Yox dürur dünyada insandan əziz –

misraları Nəvayinin “Candan səni çox sevərəm, ey ömrü əziz” rübaisini xatırladır.

Nadirə poeziyasında ikinci mühüm leytmotiv eşq və məhəbbətdir. Çünki o, həyatı sevmiş, onun qədrini bilmiş, eşqi insan qəlbinin ən ülvü duyğusu hesab etmişdir, “Cahanda, Kamilə, eşq ixtiyar et” demişdir. Fikirlərə baxın:

Nə gül seyr eylə, nə fikri-bahar et,
Cahandan keç, xəyali-vəsli-yar et.

Məhəbbətsiz kişi adəm deyildir,
Gər adəmsən, məhəbbət ixtiyar et...

Yanıb, ey Kamilə, aləm elinə
Məhəbbət şivəsini aşkar et.

Nadirə həmişə ədalətə, insafa böyük əhəmiyyət vermiş, xalqın mənafeyini düşünmüşdür, füqəranın, rəiyyətin halına yanmayan şahın, xanın, hakimin qazandığı bütün şan-şöhrəti tamamilə əbəs (bərçə əbəs) saymışdır:

Füqərə halına gər baxmasa hər şah, ona
Həşmət ü səltənət ü rəf'ət ü şan bərçə əbəs.

Şah oldur ki rəiyyəyə tərəhhüm qılsın,
Yox isə qaideyi-əmn ü aman bərçə əbəs.

Nadirə qənaət, himmət, səbr, ar, həya, namus, şərəf kimi insani keyfiyyətləri mərifətə, yəni Allahın vəslinə yaxınlaşmaq üçün birər vasitə hesab etmişdir. Əgər adəməzad bunlardan xalidirsə, o, riyə yoluna gedib çıxar. Nadirə öz sənətində dünyəviliklə axirətin, cəmiyyətlə təbiətin, təsəvvüf ilə nəqşibəndliyin çulğaşmasını təcəssüm və vəsf etmişdir. Şairə qəlbində yüksək ədəb-əxlaq olmayan insanın eşqi-məhəbbəti də başa düşməyəcəyini nəzərə çarpdıraraq belələrinə “biədəb girmə məhəbbət dəştinə” demişdir.

İncə zövqlü, şux təbiətli Nadirə özü də təbiət aşiqi olmuşdur. O, bəzi şeirlərində səfalı bahar əyyamının gəlişini, novruzun növrəğini, bağçalarda al-əlvan güllərin açılmasını böyük bir ilhamla, hətta vəcdlə tərənnüm etmişdir. Bir sözlə, Nadirənin bütün yaradıcılığında islam ruhu, təsəvvüf ruhu və həyat fəlsəfəsi bir vəhdət halında, iç-içə olmuşdur. Ona görə də bu əsrarəngiz poeziya, bu ruhəngiz

qadın iki əsrdən bəri öz tərəvətini və gözəlliyini itirmədən insana zövq və sevinc aşılایır. Onun müasiri və ardıcılı Dilşad Bərna Nadirəyə şeirlər həsr edərkən onu “elm-ədəb və nəzm asimanının ulduzu”, “üşşaqqlar qəzəlxanı”, “şəkər saçan bülbül” adlandırmışdır.

Nadirənin şeirləri öz sənətkarlıq xüsusiyyətlərinə görə də diqqətəlayiqdir. Onun təşbəhləri, istiarələri, məcazları, bir sözlə, poetik fəuqları orijinal və bənzərsizdir, şux və duyğulu misraları, təzadlarla dolu fikirləri insanı heyran edir. Məsələn, aşağıdakı beytlərə baxaq:

Yar mana qeyri-cəfa eyləməz,
Və'də qılıb, ona vəfa eyləməz.

Şum rəqib ki ədavət qılar,
Kafir ərür, yadi-xuda eyləməz.

Mucibi-heyranlıq ərür cəlvəsi,
Ayinədən şərm ü həya eyləməz.

Yaxud bu gözəl beytlərə baxaq:

Şami-fürqət yarsız mən udmayan qan qalmadı,
Rəhm qıl kim, indi qan udmağa imkan qalmadı...

Çün həddim yox eyləyəm dərdimi sultanıma ərz,
Eyləgil bu qul niyazın, ey bəyim, xanıma ərz.

Şairə bir çox baxımdan, həyatı, yaradıcılığı, taleyi ilə bizim Xurşid banu Natəvana bənzəyir. O, Natəvandan 40 il əvvəl dünyaya gəlmiş, amma ondan 25 il az yaşamışdır. Hər ikisi xan qızı olmuş, bir müddət xanlığı idarə etmişdir. Hər ikisi şairə kimi ad-san çıxarmış, öz qələmi ilə milli ədəbiyyat tarixində silinməz izlər qoymuşdur. Hər ikisi ədəbi məclislər qurmuş, sənət və mədəniyyət xadimlərinə yaxından kömək etmiş, onlara qayğı göstərmiş, xalqın rifahı üçün çalışmış, xeyriyyəçiliklə məşğul olmuşdur. Lakin Nadirə də, Xurşid banu da məşum taleyin bütün ağrı-acılarını dadmış, xoşbəxt ola bilməmişdir.

Öz dövrünün poeziya məlikəsinə çevrilən Nadirə bugün bizim müasirimizdir. O bizimlə birlikdə gələcəyə addımlayır, sevincini bizimlə bölüşür, kədərimizə şərik çıxır. Özbək xalqı Nadirənin 1968-72-ci illərdə 2 cilddən (üç kitabdan) ibarət olan divanının nəşrini böyük həyəcanla qarşılamış, 1992-ci ildə isə onun 200 illik yubileyini bütün ölkədə təntənə ilə qeyd etmişdir. Həmin illərdə “Dövr Nadirəsi”, “Ey sərvirəvan”, “Üveysi və Nadirə şeirləri” adlı kitablar nəşr olunmuşdur. 2001-ci ildə Özbəkistan Elmlər Akademiyasının Əlişir Nəvayi adına Dövlət Ədəbiyyat muzeyi Nadirənin “Divan”ını nəfis tərtibatda nəşr edərək oxucuların ixtiyarına vermişdir.

Bədii ədəbiyyatda Nadirənin obrazı canlandırılmış, H. Rəzzaqovun «Nadirə» və Turab Tölənin «Nadirə bəyim» musiqili dramları səhnəyə qoyulmuş, bir neçə bədii əsər yazılmış, Kamil Yərmətovun ssenarisi əsasında kino-

Q ə z ə l l ə r

* * *

Vəsl öyün abad qıldım, pozdu hicran aqibət,
Seyli-qəmdən bu imarət oldu viran aqibət.

Qıldı çaki-pirəhən daği-dilimi aşkar,
Qalmadı könlümdə zəxmi-eşq pünhan aqibət.

Əhd ü peymanlar qılıb ərdi, vəfa qılım deyə,
Eylədi tərki-vəfa ol əhdi yalan aqibət.

Arzu qıldım tutaram deb vüsali-damənin,
Para oldu hicr əlində giriban aqibət.

Zahida, eşq ü məhəbbət əhlini mə'zur tut,
Yar kuyində nə oldu Şeyx Sən'an aqibət.

Bəs ki qan oldu ürəyim gövhəri-aşk yerinə,
Qətrə-qətrə gözlərimdən damdı mərcan aqibət.

Ah kim oldu yenə sübhü-nişatım şami-qəm,
Çöhrə pünhan etdi ol xurşidi-taban aqibət.

Gərçi var ərdi müsəhhər divlər fərmanında,
Paymali-xeyli mur oldu Süleyman aqibət.

Nadirə, bülbül kimi ta nalə inşa eylədim,
Növbahər ötdü, xəzan oldu gülüstan aqibət.

* * *

Fərhad əgər ursa mana lafi-məhəbbət,
Bir ah ilə eylərəm onu dəxi xəcalət.

Hərçənd ki bimari-qəmi eşq idi Məcnun,
Dərdimi görüb dişlədi ənişti-nədamət.

Fərhad da olsaydı mənim qeyrəti-eşqim,
Bir ah ilə eylər idi ol dağı qarət.

Məcnunda əgər olsa idi səbr ü təhəmmül,
Qılmazmı idi mən kimi şəhr içrə iqamət.

Gər olsa Züleyxada mənim zərrəcə eşqim,
Qalmaz idi Yusifi-fırağında səlamət.

Eşq afətinə dağ təhəmmül qıla bilməz,
Mən mən ki qılıram bu qəm ü dərdinə taqət.

Dərd ü aləm ü qüssə ki hicrində çəkirəm,
Bu möhnət ü qəm kimdədir, ey əhli-məhəbbət.

Yüzdən biri Məcnunda əgər olsa qəminin,
Bir ah ilə aləmə salar şu‘ri-qiyamət.

Hər halda, ey Nadirə, şükr eylə xudaya,
Kim verdi sənə eşq ü məhəbbət ilə dövlət.

* * *

Bahar gəldi gözüm gülə baxmadı əslə,
Nədən ki, gülşən ara gülruhum iməs peyda.

Üzümə oldu üzün müqtərin, bihəmdilləh,
Açıldı meyr ü vəfa bağında güli-rə'na.

Sarı üzümdə qızıl əşkimin tərəvəti var,
Necə ki, sağəri-zərrin ara meyr-hümra.

Ləbindən ayrı mana badə tutma, ey saqi,
Xumar külfətinə mane' olmadı səhba.

Bu canı xəstə ki, vəslini arzu eylər,
Xəyal türresindən başında uzun sevda.

Fıraq ləşkəri tuğyanından məəzallah,
Ki qıldı səbr ü təhəmmül diyarını yəğma.

Üzün nəzzarəsi üşşaqların firdövsi,
Hərimi-dərgahın əhbaba cənnət ül-mə'na.

Sənin səlasili-zülfünə mübtəlayam mən,
Ki oldu əhli-xirəd quşlarına dəmi-bəla.

Fələkdən ötdü fiğanım, günəşə yetdi ahım,
Hənuz, Nadirə, kəm olmadı bu ah ü nəva.

* * *

Ey sərvə-sihi boyluğum, ey qaməti-ziba,
Gəl kim, gözümlə aynası müştaqi-təmaşa.

Ol gün ki, vüsəlin çəmənini seyr edərdim,
Mənzuri-nəzər ərdi mənə ol qəddi-bəla.

Aydım ki, haçan olmalı kuyində məkanım,
Aşiqə, dedi, hacət iməs mənzil ü mənə'va.

Yandırdı çəmən güllərini rəşk odu birlə
Ol gönçeyi-xəndan ilə ol nərgisi-şəhla.

Ol zülfi-dil aviz müənbər girihindən
Hər kimin düşüb başına bir özgəcə sevda.

Hər səbzeyi-sünbül ki, bu gülşəndə çəkər baş,
Muyi-səri-Məcnundur ü ya türreyi-Leyla.

Viranədə aqılə iqamət nə münasib,
Sərmənzili-asayiş iməs ərsəyi-dünya.

Hicran qəmindən təşnə ləb ü xəstə ciyərim,
Saqi, kərəm eyləb mənə tut sağəri-səhba.

Güzgü kimi heyranlarına arzu xəyal et,
Didarın üçün Nadirədir valehi-şeyda.

* * *

Ey mehri-camalın aləm ara,
Zərrati-üzünə məst ü seyda.

Ey hüsni-riyazında qəddin sərv,
Ol sərv üzə sünbülün sümənsa.

Gəl kim nəzərimə, ey pəriru,
Divanəyə bir dəm et təmaşa.

Sən uyquda məsti-nazdır sən,
Mən dərd bilə qərib ü tənha.

Tün gecə fığan ü nalişimdən
Kuyin iti içrə düşdü qovğa.

Sən hansı diyar əzmin etdin,
Gəlməz xəbərin bu yerə əsla.

Ahım oxuna qəddim kamandır,
Bu oxun nişanıdır sürəyya.

Məcnun necə Leyli tərkin etsin,
Yusif i unutmadı Züleyxa.

Hardan səni Nadirə unutsun,
Bu söz nə münasib, ey dilara.

* * *

Ey üzün qibleyi-ərbabi-səfa,
Səri-kuyində könül qiblənüma.

Kə'beyi-kuyin ərür tək'yəğahım,
Göz yaşım zəməzəm uşal Kə'bə ara.

Olmasa mehr könüldə nə xeyir,
Mənzilin Yəsrib ola, ya Bətha.

Sorma kimi qədəmin tufrağı
Xira olub gözümə verdi ziya.

Tutiyadır mana nəqşi-qədəmin
Ki gözüüm ayinəsi tapdı cila.

Olsa ta ömr həyatım baqi,
Mənim əlindir ü damani-vəfa.

Dostlar eyş ü fərağat ilə xoş,
Oldu düşmən hədəfi tiyri-bəla.

Hər kim öz rütbəsiindən laf urar,
Bu məratibdə məqamın ə'la.

Daməni-yar əlindən getdi,
Nadirə, pirəhənim oldu qəba.

* * *

Mərhəbə, ey peyki-sultan, mərhəbə,
Hüdhüdi-mülki-Süleyman, mərhəbə.

Təl'ətin fərrux, mübarək məqdəmin
Qıldı külbəmi gülüstan, mərhəbə.

Xub gəldin, yaxşı gətirdin xəbər,
Eylədin dərdimə dərman, mərhəbə.

Oldu mövzun qamətindən münfəil
Sərvnazi-baği-rizvan, mərhəbə.

Qılasan ol mah mehrin aşkar,
Subh yanlıq pak damən, mərhəbə.

Müjdə gətirdin vüsalı-yardan,
Tapdı təskin dərdi-hicran, mərhəbə.

Gəl bəri, ta xaki-payini qılım,
Tutiyayı-çəşmi-giryan, mərhəbə.

Rövşən eylərəm çiraği-ahin,
Gözlərimdir gövhərəfşan, mərhəbə.

Bu gecə hicran şəbistanındadır
Əncümi-əşkim çırağan, mərhəbə.

Qoy kəfi-pakını didəm üstünə
Bir dəm, ey sərv-i-xuraman, mərhəbə.

Nadirə, hər söz ki inşa eylədim,
Dedi ona əhli-dövrən mərhəbə.

* * *

Ey xoşa, şişə ara abi-həyati-hükəma,
Kim onu hər kişi desə olur Xizrnəma.

Hükəma eşq mərizinə buyurmuş meyi-nab,
Hicr dərdinə demişlər bu müfərrihi-dəva.

Badədən eyləmə pəhriz, dəmadəm qədəh iç,
Gəldi məzmumi-məhəbbət yolunda zühd ü riyə.

Oldu gül mövsümü yu meykədələr canibindən,
Müjdeyi-eyş ü tərəb yetkizədir badi-səba.

Ey xuş ol rind mey aşami-siyah məst müdam,
Cami-mey əlində, yanında səbu vü mina.

Qüssə peymanəsində xuni-dil aşam eylər,
Badədən hər kişi kim, eylər isə istiğna.

Zahida, gər desən eşq əhlinə rüsva olmaz,
Deməgil meykədə əvbaşına çox çun ü çəra.

Badə müştəğına lütf eylə, qədəh tut, saqi,
Yoxsa Cəmsidə həm eyləmədi cam vəfa.

Nadirə, cami-məhəbbəti ləbaləb içibən
Məstlik birlə qılaq eşq namazını əda.

* * *

Üzün aftarı-mahi-ələm ara
Camalın güzgüsü mehri-mücella.

Ləbin yadı könlümdə pünhan iməkdir,
Ərür şişədə mövci səhba hüveyda.

Ərür iki əjdər xəmə ü piç birlən
Qəddin sərvində iki zülfi-sümənsa.

Məgər hüsn bağının nərgisləridir
İki çeşmi-caduyi-badam ü şəhla.

Niyə aşiq əfğanından vəhm edərsən,
Olar mı kişi bunca birəhm ü tərşə?

Xoş ol gün ki əzmi-rah etdin, yolunda
Çırağan yarutdu doqquz çərxi-xəzra.

Rəfaqət birlə vardı ruh ül-əmin
İnanında ta sidrət ül-müntəha.

Risalət sipehrinin xurşidisən sən,
Camalın mücella, cənabın müəlla.

Qılıb Nadirə sə'y peyrəvliyində,
Tələb qıldı sərmayeyi-din ü dünya

* * *

Nəzər əhli sevdalarından xəttin qıldı lövhi-camala peyda,
Nə tan eyləsə dudi-ahim qəmər dövründə halə peyda.

Saçın sünbülündən girihlər düşübdür könül rıftəsinə,
Ki yüzdən birin zahir etsəm qılar cə'di müşkin külalə peyda.

Mənim qisseyi-rüzgarım fırağan qəmi-hicranın əfsanəsi tək,
Ki bir nöqtəsin şərh qılsam oulur neçə dəftər risalə peyda.

Üzün ayini-heyrətindən ərür bədri taban qara dağlı,
Qaşın nunundan vaqif ərđi ki, acizlik oldu hilalə peyda.

Kərəm dəstgahi ki xan atası mudam amada mehman üzünə
Onun rizayi-bəzm bəxşeyişindən olur hər gədaya nəvalə peyda.

Sirişkim səhabinin imdadından dilgüşadır məhəbbəti-dəşti,
Könül dağını aytsam biyaban olar, ol biyabanda lalə peyda.

Salıb hicr tən mülkünə zəlzələ, dedi qılma dövrü-fələkdən gila
Nədir çareyi-dərdin, ey Nadirə, fıraq oldu nagağ vüsələ peyda.

* * *

Ləbin şəhdi-nabına canım fəda,
Xuraman qəddinə rəvanım fəda.

Fıraqlın vüsəl əhlindən can alır,
Vüsəlınə can ü cahanım fəda.

Bel ü ağzında qaldı vəhm ü güman,
Nə tan, olsa vəhm ü gümanın fəda.

Əgər fil məsəl mehr ilə mahdır,
Qılım sənə, ey mehribanım, fəda.

İki lə'li-nabının yaqutuna
İki çeşmi-gövhərfəşanım fəda.

Qəddin sərvinazına, ey gülbədən,
Təni-lağəri natəvanım fəda.

Nə qəmdir mana eşq ara, Nadirə,
Əgər olsa canana canım fəda.

* * *

Gəl, sənə, ey şahi-cahan, məmləkəti-cahan fəda,
Didələrimə qoy qədəm, hər qədəminə can fəda.

Lə'li-ləbin fıraqlında xuni-ciyər giza mana,
Sərv qəddin həvasında can edərəm rəvan fəda.

Eyş ü nişati-afiyət dərdi-qəminin sədqəsi,
Bir nəfəs iştiaqına işrəti-cavidan fəda.

Vəqti-xiram, ey sənəm, didələrimə qoy qədəm,
Xaki-rahinə eylərəm çeşmi-göhfəşan fəda.

Gərçi mənim əlimdədir hasili-mülki-məmləkət,
Yetsə vüsalin eylərəm bərçəni rayqan fəda.

Ağlama indi, ey gözüüm, tökmə ürəyin qanını,
Dəxi təzə eylədim, qanına oldu qan fəda.

Nadireyi-qəzəlsəra nəzmini görsə nagəhan,
Dürri-cəvahirin qılar fikrinə bəhri qan fəda.

* * *

Gönçə tək ağzı ara ol lütfi-göftarı əcəb,
Sun' əli yoxdan izhar eyləyən varı əcəb.

Aldı könül quşların hər ləhzə müşkin türresı,
Bala şahindir ki, seyd eylərdə tərərı əcəb.

Bəs ki Məcnundur onun hüsnünə gülşən gülləri,
Gönçələrdəndir çəmən boynunda tumarı əcəb.

Eylədi aşüftə təb'imi pərişan türresı,
Qıldı bəxtimi qara xali-sitəmkarı əcəb.

Gözündən azurdəmən ü qaşından azurdəraq,
Zar əhvalıma azar üzrə azarı əcəb.

Hər haçan kim naz edib, çıxsa meyi-gülfam içib,
Qan tökər mey tək dəmadəm çeşmi-xumarı əcəb.

Yar vəsli birlə adət eyləb ərdim, Nadirə,
Ondan ayrı mana bir dəm səbr izharı əcəb.

* * *

Tiyrədir sübhi-nəşatım, saqiya, gətir şərab,
Şami-hicran zülmətində cami-meydir aftab.

Mahi-taban üzlüyüm, hər ləhzə yad etsəm səni,
Dud bağrımdan çıxar od içrə düşən tək kabab.

Bənd edib zülfin ara könlümü azad etməyin
Quş uçuran tək ərür bağlab ayağına tənab.

Kaş ki ahım nəsimindən təhərrük eyləsə,
Yar kim rüxsarına gül bərgindən salmış niqab.

Hicr aşubi-bəladır kim, onun təşvişindən
Qətreysi-simab yanlıq könlüm eylər iztirab.

Şad idi ol şahi-dövrən vəsli birlə xatirim,
Eys dövrənə saldın dövrü-gərdun inqilab.

Bivəfalar tək səni hərgiz fəramuş eyləməz,
Nadirə, yadını eylər ta dəmi yövm ül-hesab.

* * *

Gülə desəm yox kəfi-payində tab,
Didəmə qoy, ey büti-zərrin, rikab.

Dıçarı çıxma gecələr həşr olur,
Çıxsə yarım gecədə gər aftar.

Qərqeyi xuni-ciyər oldu tənim,
Qan yaş ilə muvi-sər etdim hüzar.

Tüfə səvali-ləbindən sordu yar,
Can verəlim olmasa şirin cavab.

Surati-divar kimi olmuşam,
Həsərati-didar ilə bixürd ü xab.

Canıma qəsd eylər isən qıl, vəleyk
Dişləmə lə'lini, qılarsan itab.

Mayili-zülm etmə gözün tərkinə,
Yoxsa qılar mərdüm öyünü xərab.

Bu gecə meyxanənin dərğahında
Piri-muğandan dilərim fəthi-bab.

Eyləmədin, ey büti peyman şikan,
Nadirəni vəslin ilə kamyab.

* * *

Qəzəb birlə nigarım ötdü yanımdan şitab eyləb,
Üzün görünəcə öldürdü məni hicri əzab eyləb.

Pəri yanlıg nəzərdən çöhrə pünhan etdi ol məhvəş,
Fıraq ü hicr camından məni məst ü xərab eyləb.

Könül şadan ərdi cür'eyi-cami-vüsalından,
Salıb hicran oduna getdi bağırımı kabab eyləb.

Mürüvvət eylə, cana, səndən ayrı tiyrədir şamım,
Yarut külbəmi bir tün arəzini aftarb eyləb.

İçərəm mey dəmadəm yar lə'lini xumarından,
Məni meyxanədən mən' etmə zahid ihtisab eyləb.

Hesab etməyə çərx əncümənlərin var ehtimal onda,
Mənim daği-dilimi lek bölməzdir hesab eyləb.

Ləbindən ayrı qan udmaq işindir, vargil, ey saqi,
Mənə bihudə külfət vermə, təklifi-şərab eyləb.

Diriğa, getdi axır gövhəri-məqsud əlimdən,
Tapıb ərdim səni məhbulardan intixab eyləb.

Vəfa sərlövhi üzrə Nadirə mövzun kəlamını
Yazar təhsini-şe'ri-xisravi alicənab eyləb.

* * *

Yar lə'lin yad edərəm qönçeyi-xəndan görüb,
Səbzeyi-xətt sağınıram bağ ara reyhan görüb.

Səbzeyi-xətt lə'l nabın üzrə mə'va eylədi,
Xızr qılan tək vətən sərçəşmeyi-heyvan görüb.

Dərd cangah ü dəmadəm, ah, əhvalım təbah,
Rəhmi gəlməzmi mana bu hal ilə sultan görüb.

Sovruluram hicr vadisi ara, Məcnun məni
Girdbad eylər güman dəşt üzrə sərgərdan görüb.

Gecə lə'li-hicrindən ölmək mana düşvar idi,
Yüz təhəyyür birlə əlin dişlədi canan görüb.

Rəşkdən yüz fitnə bərpa eylədi dövr-i-fələk
Gözlərim ayinəsin yar nəzdində heyran görüb.

Tan iməsdir olsa az müddətdə ustadi-süxən,
Nadirə əş'arına təhsin edər Salman görüb.

* * *

Verim can vüsal içrə, ey nuşi-ləb,
Fırağında töküm gərək tab ü təb.

Camalın mana müddəa sübh ü şam,
Vüsalın mana arzu ruz ü şəb.

Əgər gəlsə başıma tiği-əcəl,
Qılmaram mən yolunda tərki-tələb.

Qəddin misrayi-şux ü bərcəstədir,
Olub husn divanından müntəxəb.

Məni zar Fərhad ü Məcnun nəjad,
Ərür yar Şirin ü Leyli nəsəb.

Nə məhfildə şəhd ü şəkər yaladın,
Ki bir-birə çarpaz dürur iki ləb.

Fırağında şəm'i-şəbi hicrmən,
İməs yanmağım Nadirə bisəbəb.

* * *

Getmədi məndən qədəh birlə xumari-aftab,
Sübh yanlıq çəkmədəyəm intizari-aftab.

Sarf erərəm onun cami-vüsali-nəqdinə
Gər müyəssər olsa lə'li-abdari-aftab.

Mahruları üzün ayı müsəhhər eylədi,
Bunca olmas əncüm içrə iqtidari-aftab.

Arəzin mey təbindən oldu nəzakət dəstgah,
Türfə güllər zahir etdi növbahari-aftab.

Ta üzün ayı nümayən oldu hüsn aflaqında,
Rəşk odundan tiyrə oldu rüzgari-aftab.

Gər gözüm hüsnün çırağından münəvvər olmasa
Rövşən etməz pərtövi-nuri-şərari-aftab.

Nadirə, ahim sinanidan tavahhum tartıban
Çərx meydanındadır çəbüksüvari-aftab.

* * *

Seyd etdi məni ol iki qüllab,
Boynumda kəməndi-zülfi-pürtab.

Qaşımı qılıncına boyun tut,
Aşiqə budur təriqi-adab.

Gülxan qolunda fərağət edən
Qılmaz həvəsi-samuri-sincab.

Girdab ərür gözümün yaşı,
Aşiqi halak edər bu girdab.

Aram taparmı çərx dövrü,
Daim hərəkət edər bu dolab.

Aləm elində vəfa tapılmaz,
Bu gövhər ərür cahanda nayab.

Qandır ciyərim ləbindən ayrı,
Gətur mana, saqiya, meyi-nab.

Üşşaq misali karvandır,
Ol qafilədə ərür vəfabab.

Yaş yeninə, Nadirə, gözümdən
Hicrində axar müdam xunab.

* * *

Əgər gülşənə girsə sərv-i-gülruyım xiram eyləb,
Yüyürər sərv ü gül yüz mərhəbə birlə səlam eyləb.

Xuraman gəldi yar ü qaməti-tə'ziminə bixud,
Yıxıldım sayə tək, yerdən durmağa iltizam eyləb.

Qılmağa gündüzümü gecə xurşidi-camal üzrə
Pərişan eylədi geysuların sübhümü şam eyləb.

Sihi-qədlər pənahlı, gülcəbinlər padşahısan,
Çəməndə sərv-i azad edər qəddin qulam eyləb.

Xoşa, aqıl ki, eyləb yaxşılıq bünyadını möhkəm
Ötər bu deyr fanidən özünü niknam eyləb.

Məsih əzmi-səfər eyləb günəşə oldu həmsayə,
Olar himmət bilə əflak üstündə məqam eyləb.

Gizali-ömr kim vəhşətdir peyvəstə rəm birlə
Olar mı yüz min əfsun birlə bu vəhşini ram eyləb.

Könül seyd edəni amadə qılmış eşq səyyadı,
Pərirular kəməndi-həlqeyi-zülfünü dam eyləb.

Qələm təhrir edəndə neyşəkərdən olsa eyb etməz,
Ləbin vəsfini eylər Nadirə şirin kəlam eyləb.

* * *

Saqi, mana qədər tut bu dəyr ara ləbaləb,
Zöhd əhlindən usandım, tutdum səninlə məşrəb.

Hüsnün təcəllisindən bitab mahrular,
Öylə ki zahir olmaz xurşid çıxsa kövkəb.

Yerimin vəsli birlə aləm münəvvər ərdi,
Var ərdi mahi-taban xurşidinə müqarrəb.

Məcnuni-binəvanı təklifi-cah qılma,
Kim tilbələr başında yoxdur həvayi-mənsəb.

Möhtaci-dərgahın mən yüz min ümid birlə,
Mən qulun bu eşikdən növmid qılma, ya rəb.

Tiği-zəbanın oldu miftəhi-gənci-daniş,
Əllameyi-zamandır yanında tifli-məktəb.

Qıl, Nadirə, müyəssər şuri-cünun cahanda
Eşq ü məhəbbət oldu aşiqə din ü məzhəb.

* * *

Çıxdı ol gülgün qəba meydan ara cövlan edib,
Qəməzə tiği birlə aşiqin ürəyin qan edib.

Məhvəşim meydan ara biperdə cövlan eylədi,
El gözüün ayinə tək didarına heyran edib.

Navəki-müjganları qətlimə tirkeş bağlamış,
Çaklı könlümü qaşı-yayına qurban edib.

Ol xudavəndə ki, qıldı yer ü göyü aşkar,
Şükr kim, bizi gəda qıldı, səni sultan edib.

Böylə kim mümtaz ərürsən bərçə sultanlar ara,
Şad qılğıl bəndələrin könlünü ehsan edib.

Mübtəla mən, ta əsiri-zülfi-pürtabın olum,
Qıl məni azad başın üzrə sərgərdan edib.

Baxmadın bir lütf ilə, ey bımürüvvət səngdil,
Nadirə hicrində ağlar nalə vü əfğan edib.

* * *

Mən ki qaldım hicr viranında bisaman olub,
Yar gəlməz külbeyi-əhzanıma mehman olub.

Dəşt ü səhradan sorağını taparam dərd ilə
Dolanıb gəldim yenə qəm öyünə heyran olub.

Şərbəti-lə'lin xumarı birlə çəndən ağladım,
Qətrə-qətrə gözlərimdən axdı bağrım qan olub.

Vəsl ara məğrur idim didarına, şami-fıraq
Örtədi cismimi axır atəşi-hicran olub.

Eyləsəm divanəlik eyb saymayın kim, ol pəri
Qayıb olmuşdur nəzərdən cəlvəsi pünhan olub.

Nadirə, ol mehri-taban şövqündə qıldım cünun
Aşkara oldu eşqim şöreyi-dövrən olub.

* * *

Çəmən riyazında gülğəşt mürğzar qılıb,
Könlünü seyd edər sərv qədd şıkar qılıb.

Ğəzalələrin gözü seyd qıldı səhrada,
Qaşi-üqabını şahin xəttinə yar qılıb.

Gələrmə kim yenə ol şahsuvar meydana?
Ki vardı ol gecə gözlərin intizar qılıb.

Qılar mən eşq ü cünun karvanına imdad
Sirişk nafilərin əşki-şeqqatar qılıb.

Tənimdə hicr oxunun zəxmi binəhayətdir
Ki olmaya onu yüzdən birin şümar qılıb.

Nedim ki dəhr güzərgahında bu tilbə könül
Yoluxdu hicrinə vəslini ixtiyar qılıb.

Cahanda, Nadirə, yarın pərimisal ərdi
Olarımı hüsnünü ayinəyə düçar qılıb.

* * *

Üzündür qibleyi-əhli münacat,
Camalın şəm'indən rövşən xərabat.

Bugün meyxanədə səhbə qılar cuş,
Ərür piri-muğandan bu kərəmat.

Sürahi qül-qülün eylər müqərrər,
Ərür bu çar quldan dəf'i-afat.

Çü həqq mövcud ərür, aləm adəm bil,
Süluk əhlinə budur nəf'i-isbat.

Götürmək dağı asan iməsdir,
Məni hicran qəmi heyhat-heyhat.

Mənim halıma ağlar aşınalar,
Ərür heyran mana beganədən yat.

Cahanda, Nadirə, eşq ixtiyar et,
Məhəbbətsiz keçirsən heyf övqat.

* * *

Rəfiqa, mana bir dəm dostluq rəsmini izhar et
Ki, mən vardım özümdən, yar əgər gəlsə, xəbərdar et.

Haçan eşq əhlini öldürməyini ixtiyar etsən,
Cəfa tiği bilən əvvəl mənim bağrımı əfgar et.

Həqarət birlə, ey saqi, baxar meyxanə əhlinə,
Sunub bir cami-mey zahidi onda nəqşi-divar et.

Mənim halıma ağlar dəşt ü səhralarda vəhşilər,
Əgər kuyinə varsan, ey səba, yarıma izhar et.

Ərür piri-muğandan bu bəşarət, durgil, ey saqi,
Ləbaləb cam ilə zahidin də'vasını bikar et.

Qəddin rə'na nihali-sərvdir, cana, xiram eyləb
Çəmən gülgəştində tavusa sən tə'limi rəftar et.

Yumulmaz gözlərim, ey mahi-taban, iştiaqından
Çıxıb yer altından müştəqlərə ərzi-didar et.

Züleyxa müştəridir gənc ü gövhər birlə vəslinə,
Cahan əhlini Yusif tək camalına xəridar et.

Gül ü süsən açıldı, binəvalıq qılma, ey bülbül,
Çəməndə Nadirə aş'arı birlə nalə vü zar et.

* * *

Gər əhli-vəfa istəsə kaşanə səlamət,
Olsun məni-məxmurə meyxanə səlamət.

Ol hüsn şüa'ında könül qoysa əcəb yox,
Qalarmı çırağ üstündə pərvanə səlamət.

Divanə məhəbbət yolunda bivətən ərməs,
Abad əgər olmasa viranə səlamət.

Gər sınsa sürahi yü səbu zahid əlində,
Olsun mənə sağər ilə peymanə səlamət.

Ölmək zərərindən mənim bir zərrə qəmim yox,
Gər var isə can verməli cananə səlamət.

Yaxşı yü yaman bir-birinə müğtənəm ərmiş,
Fərzanə diri olsun ü divanə səlamət.

Abad ola, ey Nadirə, iqlimi-təcəmmül,
Cəmşidi-zaman, xisrəvi-Fərqanə səlamət.

* * *

Nə gül seyr eylə, nə fikri-bahar et,
Cahandan keç, xəyali-vəsli-yar et.

Məhəbbətsiz kişi adəm iməkdir,
Gər adəmsən, məhəbbət ixtiyar et.

Üzar ü qədd ü rəftarını görsət,
Çəmən sərv ü gülünü şərmsar et.

Ləbi-məxmuriyəm mən, cami-mey tut,
Kərəm qıl, saqiya, dəf'i-xumar et.

Ənəlhəq, macərasın eylədin faş,
Gəl, ey Mənsur, istiqbali-dar et.

Dürri-əşk ü əqiqi, xun ü dili,
Gəl ü yarın əyağına nisar et.

Yanıb, ey Nadirə, aləm elinə
Məhəbbət şivəsini aşkar et.

* * *

Gəlgil, ey yar, vəfa rəsmini tut,
Şəm'i-rüxsar ilə külbəmi yarut.

Yar lə'li-ləbindən ayrıldın,
Ey könül, indi dəmadəm qan ud.

Gözlərim ağladı zülfünü görüb
Ki yəqin baisidir tiyrə bulud.

Qıl fəramuş bu aləm qəmini,
Badə iç, mey bilə könlünü ovut.

Kişiyə himməti-mərdanə gərək,
Yox ki, arayış ilə riş ü bürüt.

Xun ü dil birlə ciyər parəsindən
Badədir lə'li-müfərrix yaqut.

Nadirə də'vayi-eşqini qılıb,
Qövlü bu məhkəmədə tapdı sübüt,

* * *

Ey səbə, razi-dilimi bixəbər yarım ayt.
Dərdli könlümün əhvalını dildarım ayt.

Hicr dərdindən ürəkdə qaldı dağ üstündə dağ,
Şərh edib bu macəranı lələ rüxsarıma ayt.

Fürqət içrə düşdü sevdəyi-Züleyxa başıma,
Qiyməti-Yusif bəha tapdı, xiridarım ayt.

Lütf edib sorsa mənim halimi ol namehriban,
Öldü hicranında deb yarı-vəfadarım ayt.

Səndən ayrı təlxikam etdi debən zəhri-fıraq
Bu gizli dərdimi ol lə'li-şəkərbaram ayt.

Yüz səlam aydım, nə olar bir yolu ol həm desə
Bul səlamımı oşol aşüfteyi-zarıma ayt.

Nadirə sənsiz dirilikdən nə rahat gördü deb
Ol hümayun tale'yi-fərxundə ətvaram ayt.

* * *

Seyr edəndə nəxlistan yar qəddini yad et,
Mən haçan dedim sənə, arzuyi-şümşad et.

Hicr şihnəsi axır öldürər əsirini
Bir qıya baxıb, cana, bəndi-qəmdən azad et.

Buldu yar sevdayı, aşıq ərsən, ey könlüm,
Nəqd can mühəyya qıl, yar xatirini şad et.

Ey könül, fığanından tiyrədir fələk qəsri,
Bu binanı viran qıl, eşq öyünü abad et.

Qan tökməyə mayildir qaşlarının şəmşiri,
Eli qətləmə etsən, gözlərini cəllad et.

Gülşən içrə, ey bülbül, sübhdəm nəva çəkib,
Gül üzünü yad eyləb, nalə birlə fəryad et.

Nagah ol cahan şahı gəlsə, ey könül, vargil,
Şah inanını üsləb, hicr əlindən dad et.

Dəhr kiştzarında bir şərar ü yüz xırman,
Yandırmağa aləmi bərqi-eşq bünyad et.

Hicr macərasına, Nadirə, təhəmmül qıl,
Biqərar könlünü səbr birlə mü'tad et.

* * *

Aşiq oldun, ey könül, indi rahi-meyxanə tut,
Məst olub, saqi ayağını öpüb peymanə tut.

Ey ki dersən, aşina, biganədən görmə zərər,
Aləm əhlindən özünü bir yoli-biganə tut.

Hüsni-eşq eylər sənin xakistarını tutiya,
Şəm'dən yanmağı kəsb et, məzhəbi-pərvanə tut.

Gər dilər olsan həvadis şahbazından aman,
Çügz yanlıg, ey könül, bir guşeyi-viranə tut.

Daniş ü fəhm ü xirəd, səbr ü sükun ü əql ü huş,
Bərçəni pərvaneyi-şəm'i-ruhi-cananə tut.

Olma giyr ü dariğə məğrur gər aqıl isən,
Dövləti-dünyanı uyğu fərz qıl, əfsanə tut.

Eyləgil abad tövfiq ü ədalət mülkünü,
Nadirə, mövla yolunda himməti-mərdanə tut.

* * *

Dadə gəldim, ey səlatin sərvəri, dadım eşit,
Sən şah ü mən binəva, lütf eylə, fəryadım eşit.

Dudi-ahim şö'ləsi hüsnün dəbiristanında
Misra'yi-bərcəstədir, ey sərv-i-azadım, eşit.

Sərvinazım, səndən ayrı nəxli-ahim oldu xəmə,
Qamətin hicrində sındı şaxi-şümşadım, eşit.

Hər necə kim səbr tə'mirini bünyad eylədim,
Əşk seylabında viran oldu abadım, eşit.

Bərçə yar ü aşnadan eylədin biganəlik,
Neçə günlər oldu hərgiz qılmadın yadım, eşit.

Gəl ki, bir saət səni görmək üçün müştəqəm,
Tilbə oldum səndən ayrı, ey pərizadım, eşit.

Nadirə badi-səbadan sənə irsal edəli,
Qıldı inşa bu qəzəli təb'i-naşadım, eşit.

* * *

Mənim cünunuma Məcnunu verməyin nisbət,
Qılurmu xar ü xəşək tabi şö'ləyi-qeyrət.

Çəkəndə can mana təqlid qılmasın Fərhad,
Fıraq dağında bihudə çəkməsin külfət.

Mənə bərabər iməs Göyxan bilə Məcnun,
Onlarda bir qəm idi, lek məndə yüz həsrət.

Cahanda öylə ki olmuşam eşq ayinəsi,
Mana ziyadə olur yar hüsnündən heyrət.

Qəmimin zərrəsini dağlara ərz etsəm,
Təhəmmül eyləyərmı dağ gətirib taqət.

Bu dərd ü qəm ki onu natəvan könül götürər,
Məhəbbət əhlinə yüzdən biri ərür afət.

Qəmimin şərhini yüz minindən birini dedim,
Fələk onu götürəndə xəm eylədi qamət.

Bu qəmi dağ götürməz idi, vəlek mana
Verib təhəmmülünü, qoydu canıma minnət.

Sipehr mərtəbeyi-eşqin bülənd görüb,
Dedi ki Nadirənin himmətinə yüz rəhmət.

* * *

Neçə müddət ki könül qeyr ilə tutdu ülfət,
Məni-sərgəştəni dağ eylədi fəvri-fürsət.

Varmağım əmr ilə ol yerə zərurət ərdi,
Yoxsa şayəstə etməz bəndəyə tərki-xidmət.

Sürməyi-çəşmi dilindir eşiyin tufrağı,
Dərgahından mana avarəlik ərməs hacət.

Sə'd ərür əxtəri-iqbal hümayun tale',
Səltənət çakər ü quldur sənə bəxt ü dövlət.

Xidmətin bəisi asayiş ərür qullara,
Səndən ayrılma kişi, ömründə yoxdur ləzzət.

Astanına qoyub fərş qılaq başımı,
Özgə mənzildə tapılmaz mana sənsiz rahət.

Kokandın bəndəliyini Nadirəyə arz eyləb
Qoygil, ey badi-səba, canıma ondan minnət.

Ruzə ayı gəldi yu mən aciz ü bidəst ü pa,
Ruzə ayının hilalı tək qəddim olmuş düta.

Gündüzü bir guşədə aşuftəhal ü sərgəran,
Gecələr ta sübhədən bidar ü məşguli-dua.

Ruzə ayı tapmadım piri-muğan irşadını,
Lacərəm məscid ara zahidə qıldım iqtida

İhtisab əhli təğəllüb eylədi meyxanəyə,
Qalmaqda meydə hərarət, neydə tə'siri-səda.

Ruzə zülmətgahında səbr et ki işrət hicrinə
Olacaq bir gün hilali-eyd fəxri-rəhnəma.

Şamlar iftar vəqti zahir eyləb iztirab,
Zə'fdən qılmaz qəbuli-çərb ü şirin iştəha.

Ey könül, dəm urma izhari-şikayət eyləmə,
Vardır ami-bəndələrə ruzə ən'ami-xuda.

Ruzəni mərdanə tut, xülqi-təvazö peşə qıl,
Gər ərürsən tanla müştəqi-cəməli-kibriya.

Ruzə zəf'indən əcəb heyrətdəyəm mən, Kamilə,
Eyləməzəm lek bu əhval ilə tərki-dua.

Ramazan ayında hər kimdə firavan hacət
Elədir şəm' mana dideyi-giryan hacət.

Basdırır kövkəbi-əşkimi çırağı gecələr
Mana qəm şami iməs, şəm'i-şəbistan hacət.

Ruzə iftarında xuni-ciyərindir qanı
Binəvalara iməs ne'məti-əlvən hacət.

Şah haqqında dua almaq üçün külbəmə
Şam vaxtında olur hər gecə mehman hacət.

Dağ ara könlüm edər məşqi-xəyali-rəngin,
Bağban, mana iməs seyri-gülüstan hacət.

Hər fəqiri ki qılar xaki-hərimində məqam
Yox ona səltənəti-qeysər ü xaqan hacət.

Ruzədə Nadirə baz eylə səxavət eşiyyin
Olsa həq rəhmətindən rövzeyi-rizvan hacət.

* * *

Saqiya, məxmurəm mən, cam tut,
Bir nəfəs tərki-qəmi-əyyam tut.

Dami-qəmdən istəbən azadlıq,
Sağəri-mey sübhdən ta şam tut.

Badə nuş et, qılma biaramlıq,
Eyş vəhşidir, zəmanı ram tut.

Ey pəri peykər, gözümün mənzəri,
Xoş nişimandır dəmi-aram tut.

İndi ki aşiq olubsan, ey könül,
Vəsl istəb tərki-nan ü nam tut.

Gər könül seydi sənə məqsud isə,
Halqa-halqa sünbülünü dam tut.

Vəsl camı ta sənin əlindədir,
Özünü ya Cəmşid, ya Bəhram tut.

Saf mey gər nuş edərsən, dürdini,
Bəzli-cami-rindi-dürd aşam tut.

Vəsl ara kam istəbən, ey Nadirə,
İndi özün neçə gün nakam tut.

* * *

Hər kimdə əgər var isə asari-məhəbbət,
Eylər ona məhbublar izhari-məhəbbət.

Meyxaneyi-eşq içrə xuş ol rind ki, tünlər
Bir cür'ə üçün var isə bidari-məhəbbət.

Xoşdur kişi dünya qəmini qılsa fəramuş,
Lacür'ə çəkib sağəri-sərşari-məhəbbət.

Tut qeyrdən, ey xəstə könül, dağını pünhan,
Gər sorsa biri, eyləgil inkari-məhəbbət.

Rahət diləsən eşq binasını pənah et,
Asudə ərür sayeyi-divari məhəbbət.

Balini üzə vardı iyadətə Məsiha,
Xurşid idi çərxdə bimari-məhəbbət.

Gər tə'neyi-əğyardan, ey dil, həzər etsən,
Aləm elinə olmagil iqrari-məhəbbət.

Təsbihi-riyayi bilə məğrur idi zahid,
Tövfiq tapıb bağladı zünnari-məhəbbət,

Ey Nadirə, zöhd əhlini meyxanədə görsən,
Dəm urma ki, faş olmasın əsrari-məhəbbət.

* * *

Gəl dəhri imtihan edib get,
Seyri-çəmən-i-cahan edib get.

Bidərdlərin cəfalarından
Fəryad çəkib, fığan edib get.

Dünya çəməninin bülbülüsən
Gül şaxında aşyan edib get.

Ey əşk, gözümün məktəbindən
Heyrət səbaqın rəvan edib get.

Aləm çəmən-i ki bivəfadır,
Bir ah bilə xəzan edib get.

Üşşaq məqamı bustandır,
Əzmi-rahi-bustan edib get.

Məqsəd nə idi cahana gəldin?
Keyfiyyətini bəyan edib get.

Faş etmə ulusa eşq sirrin,
Könüldə onu nihan edib get.

Gəl eşq yolunda gözlərini,
Ey Nadirə, dürfəşan edib get.

* * *

Can görmədi ruzədən həlavət,
İftarda yarsız nə ləzzət!

Yar eyləsə yarı birlə iftar,
Yox ruzədə bundan özgə dövlət.

El bərçə vüsal bəzmində şad,
Ta sübh çəkib sürudi-işrət.

Hər şam mana nəvaleyi-qəm
İftar qılana oldu qismət.

Mahi-ramazan ki, feyzi çoxdur,
Mən xəstəyə yarsız nə rahat.

Hər şam gözümün yaşı şəm'im,
Xuni-ciyərim bə cayi-şərbət.

Hicran ilə ruzə cövr edilməz,
Gər yar isə, Nadirə səlamət.

* * *

Köymə deb eyləmədi heç kişi pərvanəyə bəhs,
Aqıl isən nə qılırsan məni divanəyə bəhs.

Şişə sərşari-meyi-nab ərür, sorma səbəb,
Ləbindən nəş'ə tapar eyləmə peymanəyə bəhs.

Şuxluq birlə Xotən dəştində Maçın geyiki
Oldu rüsva, qılıb ol nərgisi-məstanəyə bəhs.

Səri-zülfi-girihin açmaq iməkdir asan,
Bisəbəb eyləmə məşşatə bugün şanəyə bəhs.

Sel səhrada qılar şövq ilə cövlan, lakin
Çüğzi düşmənidir eyləsə viranəyə bəhs.

Dərdli qisseyi-eşqimi eşitdi Fərhad,
Tilbə Məcnun tək onu qılsa bu əfsanəyə bəhs.

Eylədin cəhd ilə tə'miri-məhəbbət abad,
Kim qılar, Nadirə, bu himməti-mərdanəyə bəhs.

* * *

Canıma cəfalar bilə cananə qılar bəhs,
Bir ləhzə gözümlə yaşını tufanə qılar bəhs.

Ol zülfi-dilavazın əşkalını açma,
Bihudə nədən dil uzadıb şanə qılar bəhs.

Zahid, məni-divanəyə körkəzmə təərrüz,
Məcnunə haçan aqıl ü fərzanə qılar bəhs.

Köymək ərür aşiq ilə mə'suq təriqi,
Bu məhfil ara şəm' ilə pərvanə qılar bəhs.

Kəmdir dolun ay olsa camalına bərabər,
Xurşidə qulağındakı dürdanə qılar bəhs.

Bu mərhələdə qalmadı xalq içrə təfavüt,
Bu türfə ki aqıl ilə divanə qılar bəhs.

Atəşmidir, ey Nadirə, bu mədrəsə əhli,
Hər necə kim təslim edəmə, yenə qılar bəhs.

* * *

Hər haçan kim desə ol lə'li şəkərbar hədis,
Təlx olur tutiyə güftar ilə bisyar hədis.

Güng ü lal olasıdır bülbul ü tuti nagh,
Ol şəkərləb nəfəsi eyləsə izhar hədis.

Bildilər çünki cahan əhli hədisini səhih,
Tan iməs olsa ulus ağzında təkrar hədis.

Eşq əsrarını izhar qılıb faş etmə,
Kim bu yanlıg demiş ol vaqifi-əsrar hədis.

Ləbindən sorma hədisi ki ərür dilə gəran,
Yar nazik ləbinə verməsin azar hədis.

Belini varlığın qıldı kəmərbənd əyan,
Ağzı yox ərdi, onu qıldı pədidar hədis.

Şərh edib yazmaq üçün lə'li-ləbini sifətin,
Nadirə eylədi çun gövhəri-şəhvar hədis.

* * *

Dəmiri ləblərindən zahir etsə yar hədis,
Ulusun xatirini eyləyər inkar hədis.

Ləbin hədisini can lövhünə səvad etdim,
Gözüm qarası kimi oldu müşkbar hədis.

Göhər özünü sədəf içrə eylədi pünhan,
Çu zahir eylədi ol lə'li-abdar hədis.

Biri ləbini hədisi tək abdar etməz,
Könül səhifəsinə yazmışam həzar hədis.

Kəlam çağında hər sözü zahir etdi ləbin,
Sədəf göhərlərini qıldı şərmsar hədis.

Təkəllüm etdi müləqat lə'li-nabin ilə,
Fəsaht əhli ara tapdı e'tibar hədis.

Ləbindən ayrı düşüb Nadirə kitabət ilə
Qara libas geyib qaldı sügvar hədis.

* * *

Bivəfadır bu cahan sud ü ziyan bərçə əbəs,
Kim qəm ü eyş ü bahar ilə xəzan bərçə əbəs.

Olma əndişeyi-sevdası bilə sərgərdan,
Yox ü varı qəmindən vəhm ü güman bərçə əbəs.

Tapmasa yar cənabına şərəf birlə qəbul,
Ah ü fəryadın ilə şur ü fiğan bərçə əbəs.

Olmasa aşiqə gər yar vüsalı məqsud,
Arzu yü həvəs ü can ü cahan bərçə əbəs.

Füqəra halinə gər baxmasa hər şah, ona
Həşmət ü səltənət ü rəf'ət ü şan bərçə əbəs.

Şah oldur ku, rəiyyətə tərəhhüm qılsa,
Yox isə, qaideyi-əmn ü aman bərçə əbəs.

Nadirə, olmasa gər eşq odun tə'siri,
Ələmi-zahir ilə daği-nihan bərçə əbəs.

* * *

Getdi huşum ol pərivəş cəlvə ağaz eyləgəc,
Örtədi can pərdəsin mütrib nəvə saz eyləgəc.

Tan iməs qılsa üzü məşşatəni bidəst ü pa,
Eylədi ayinəni su, çöhrə pərdəz eyləgəc.

Ləbləri tökdü təbəssüm şəhdindən abi-həyat,
Gözləri yüz fitnə bərpa eylədi, naz eyləgəc.

Naz birlə bağbani-sun' bu gülzar ara
Səbz ü xürrəm qıldı sərvini sərəfraz eyləgəc.

Fürsəti-ömri-kiramı ötənin rüsva, könül
Bildirdi qəflət uyğusundan gözlərin baz eyləgəc.

Seyd edər bir dəmdə aləm əhlini mürği-dilin,
Qaşların şahin edib, gözlərin şahbaz eyləgəc.

Vamıq ü Fərhad ü Məcnundan müqəddəm bildi yar,
Nadirə eşqini aşılıqdə mümtaz eyləgəc.

* * *

Gözlərim müştəqdır didar üçün rüxsarə aç,
Pərdəni üzdən gözümlə qılınca bir nəzzarə aç.

Pərdeyi-naz ü həya xamuş lə'lindən götür,
İki gül bərgini bir-birdən gahi göftarə aç.

Bisutün dağında çox can çəkməgil, ey kuhkən,
Kürəyimdən cuyi-şir yerinə odlu yarə aç.

Ey könül, dudi-fiğanından kəvakib tiyrədir,
Ah çox çəkmə, hicabın sabiti-səyyarə aç,

Şövq kamil olsa məxləs küçəsi məsdud iməs,
Ey şərər, bir cəzbə birlə rahi-səngi-xarə aç.

Bunca pünhan dağ kim, ey can, fələk qoydu sənə,
Yar əgər gəlsə giribənini eyləb parə, aç.

Nadirə, ahi-dil ü şuri-cünun bərpa qıl,
Uşbu ləşkər birlə aləm mülkünü yekbarə aç.

* * *

Tiyrədil mən şənə zülfünü pərişan eyləgəc,
Sübhi-eyşim şami-qəmdir çöhrə pünhan eyləgəc.

Saldı eşq əhlinə rəstəxiz hicran afəti,
Ahın sərsər qılıb, əşkimi tufan eyləgəc.

Bərgi-gül gətirmədi ol hüsni-ənvarına tab,
Qıldı gülləri xəzan seyri-gülüstən eyləgəc.

Lə'lindən dərdimə dərman eylər ərdi vəsl ara,
Çarə qılmaz mübtəlayi-dərdi hicran eyləgəc.

Binəvayam deyr ara saqi-yi-istiğnasından,
Camı ağlatdı mina bağrını qan eyləgəc.

Çabuki kim, qəmzə tiği birlə üşşaq əhlini
Qətləmlər, gözü meydanda cövlan eyləgəc.

Nadirə gər vəsl-i-dövrənin qənimət bilmədi,
Örtənir indi xəyali-şahi dövrən eyləgəc.

* * *

Ey könül, yar üçün cahandan keç,
Həvəsi-bağ-i-bustandan keç.

Ona özlük bilə yetmək olmaz,
İstəsən yar vəsli, candan keç.

Aləm əhlində çün vəfa yoxdur,
Bir yolu yaxşı yü yamandan keç.

Olgil ənqayi-Qafi-istiğna,
Ey hüma, müştü-üstüxandan keç.

Oldun, ey can, əsiri-şəhri-fəna,
Kim dedi mülki-cavidandan keç.

Keç dedin yar ü aşnalardan,
Mana ləkin demə filandan keç.

Nadirə şuri-əşki-dəryadır,
Uşbu dəryayi-bikərardan keç.

* * *

Vəsli-yar istəsən cahandan keç,
Hər nə təqdirin olsa ondan keç.

Diləsən vəsl, öt cahan qəmindən,
Nə cahan, bəlkə cism ü candan keç.

Bir nəzər qaməti-xuramına bax,
Müddəti-ömrü-cavidandan keç.

Vardır aləm binası vəhm ü güman,
Ey könül, vəhm ilə gümandan keç.

Olmagil yaxşı yü yamana tərəf,
Bixud ol, yaxşı yü yamandan keç.

Kuyi-tufrağında nişiman qıl,
Seyri-gülzar ü bustandan keç.

Yar kim yer dibində pünhandır,
Nadirə, mahi-asmandan keç.

* * *

Mey içsən, ey könül, eldən nihan iç,
Ləbi-yadı bilə mey rayqan iç.

Əgər qəmdən xilas olmaq dilərsən,
Sürəhi tək şərabi-ərgüvan iç.

Könül, şadab edin vəsli-meyindən,
Ləbindən ayrı düşdün, indi qan iç.

Girib meyxanəyə qəmdən aman tap,
Dəmadəm cam tut, mey hər zaman iç.

Meyi-nab el əyarına məhəkdir,
Özünü eyləməyə imtihan iç.

Budur məzmuni-mövci-badəyi-nab
Ki səhba piri eylər cavan, iç.

Sənə, ey Nadirə, cami-məhəbbət
Çü sudi-saqiyi-şirin zəban, iç.

* * *

Qılmaqil zinhar izhar ehtiyac,
Kim əziz eli qılar xar ehtiyac.

Heç kim aləmdə fariğbal iməs,
Hər kim öz miqdarınca var ehtiyac.

Gənci-hüsnünün zəkatin ver mana,
Sən qənisən, məndə bisyar ehtiyac.

Gözlərim eylər üzünü arzu
Kim, ərür güzgüyə didar ehtiyac.

Müstəmənd etdi məni möhtaclıq,
Qıldı hacətməndin, ey yar, ehtiyac.

Gər dilərsən əbr ü əhbab ara,
Eyləmə zinhar izhar ehtiyac.

Qıl rəva, əlbəttə, aşıq hacətin,
Baxmaqil ərz etsə əğyar ehtiyac.

Bir tərəhhüm zahir etsən neyləyim,
Qıldı hüsnünə məni zar ehtiyac.

Yar vəslini dilərəm, Nadirə,
Eylədi könlümü əfgar ehtiyac.

* * *

Ey camalın səbahət içrə səbih,
Hüsn əhli zümrəsində səbzi-məlih.

Olma məğrur müddəi sözünə,
Onu qövli-səqim dürur, nə səhih.

Mən kimi lafı-eşq vurub zahid,
Elə rüsvalığını qıldı sərih.

Ləblərindir Məsih ü Xizr xəttin,
Səndən istər həyat Xizr ü Məsih.

Küfrü islam elinə zülfündən
İqdi zinnar ü həlqeyi-təsbih.

Tərki-eşq et, dedi mana zahid,
Demədi heç tilbə bunca qəbih.

Nadirə vazehi-məaniyi-şövq
Ona təslim edər şərif ü vəzih.

* * *

Fıraqlın atəşindən ah ü avəx,
Ki taqət eyləməz bu oda duzəx.

Ürək zəxmində peyda oldu yol-yol
Oxun peykanı guya ərdi rəx-rəx.

Bəli, bir-birə aşıq birlə zahid,
Müxalifdir necə kim od bilə yəx.

Şah eylər məsnədi-naz üzrə aram,
Məni-divanəyə bəs xaki-güləx.

Cahan, ey Nadirə, el məqtəlidir,
İməsdir cayı-asayış bu məsləx.

* * *

Əgər olsa kişinin yarı fərrux,
Mübarəkdir üzü, didarı fərrux,

Hanı ol yar tək şirin şəmayıl,
Camalı, dilkeş ü ətvəri fərrux.

Mənim yarım pərilər şahı ərdi
Ləbi şəhd ü, şəkər göftəri fərrux.

Nihali-qaməti sərv-i-xuraman,
Üzü gül, lə'li-şəkərbəri fərrux.

Ərür meyxanə feyzi-meymənətlik,
Ləbaləb sağəri-sərşarı fərrux.

Mana zahid üzüdür namübarək,
Və lakin cübbə vü dəstəri fərrux.

Olubdur Nadirə mümtazi-mə'ni,
Kəlami-rövşən ü əş'arı fərrux.

* * *

Yar gərək aşiqə, məndə sevər yar yox,
Dərd ü qəmim biədəd sormağa qəmxiar yox.

Ta əbəd abad ola şəhri-fəna kuçəsi,
Cənnət ərür aşiqə onda ki azar yox.

Oldu xəyalın bilə könlüm öyü dilgüşa,
Gəl ki, bu viranədə sayeyi-divar yox.

Məhfili-əyyam ara mayeyi-eyş ü nişat
Bərçə mühəyya mana, heyf ki, dildar yox.

Gönçə vü gül tən iməs lə'lin ilə ağzına,
Güldə şəkər xəndə vü gönçədə göftar yox.

Ötsə xiram eyləbən ciltə bilə çabüküm,
Yetməz onun qəddinə, sərvdə rəftar yox.

Elə nə tan eyləsə ah ü fiğanım əsər,
Mana bugün, Nadirə, yardan asar yox.

* * *

Bağ seyr et, kərəmi-davərə bax,
Gülün başındakı taci-zərə bax.

Xuddi-zərrin mana ahim şərari,
Şəm' fərqi-sərində miğfərə bax.

Qan tökər qənzəsi, müjganları həm,
Gözü qətlimə çəkən xəncərə bax.

Hicr tiği bilə bağrım yüz çak,
Onun hər çakında yüz min yarə bax.

Şəm' yanlıg giyah bürki-zərrin
Dudi-ahimdən edən qərqərə bax!

Vəhşət eylərmə geyik Məcnundan,
Mana, ey gözləri ahu, bərə bax.

Nadirə, dəhr elini sərxoş bil,
Saqiyi-dövr əlində sağərə bax.

* * *

Ol pəri peykər hicrindən cahanım oldu təlx,
Şərbəti-lə'lindən ayrı kami-canım oldu təlx.

Vay kim, cami-vüsalından fərəh tapdı rəqib,
İşrətim, ey saqi, şirin zəbanım, oldu təlx.

Kami-can vəslində şirin ərdi, mən məsti-qürur,
İndi hicranında, ey namehribanım, oldu təlx.

Nə həlavət görürəm hicrində bu meyxanədən,
Nəş'ə zəhr oldu, şərabi-ərğuvanım oldu təlx.

Siybi-ğəbğəb birlə ünnabi-ləbin hicranında,
Məvayi-əlvani-bağ ü bustanım oldu təlx.

Şərbəti-lə'lindən ayrı tapmadım can ləzzətin,
Kamıma işrət meyi, ey dilistanım, oldu təlx.

Vəsl dövrənində eyş ü işrətim cavid idi,
Nadirə, hicranda eyşi-cavidanım oldu təlx.

* * *

Düşdü ahımdan bu axşam çərx meydanına dud,
Kim əsər qıldı fələki-mehri-tabanına dud.

Bəhri-əşkimdən rütubət getdi ta təxtəs-səra,
Yetdi ahımdan fələk taği-nümayanına dud.

Gecə ol geysu təmənnasında çəkdim ahlar,
Tan iməs ondan tutuşsa çərx eyvanına dud.

Şəm'i-rüxsarının ətrafında piç ü tab urar,
Türfə oxşar yarın zülf-i-pərişanına dud.

Şəm' tək örtəb tənimi, ehtiyat et dudini,
Kim gərəklkdir səvadi-xətti-reyhanına dud.

Yar üşşaqına şəm'i-cilvə rövşən qılmasın,
Kim düşər ondan rəqibi-rusiyəh canına dud.

Köydü bağrım ah misra'ını inşa eyləgəc,
Düşdü ondan Nadirə övraqi-divanına dud.

* * *

Ötdü köksümdən oxun, sərvî-rəvandan verdi yad,
Zəxmlər kim qaldı ondan, gülüstandan verdi yad.

Mehnəti-hicran ara nakamlıq çəkənlərə
Vəsl ara ölmək həyatı-cavidandan verdi yad.

Agah etdi eli əşkim sabiti-səyyarəsi,
Dudi-ahımdır, fələkdə kəhkəşandan verdi yad.

Eyləgəc bərbad eyşim hasilin hicran yeli,
Aşinalara sarı rəngim samandan verdi yad.

Vaqif oldum dəhr bağının güli-rə'nasından,
Kim bahari-rəng gəltirgəc xəzandan verdi yad.

Yarından ayrıldı deb hər gün mana dövri-fələk
Görkəzib mehrini ol namehribandan verdi yad.

Nadirə qılğaç məhəbbət nəş'əsindən güftigu,
Ləzzəti-şe'ri Ömər sahibqirandan verdi yad.

* * *

Ol sərv ki vardır onu mövzun qəddi-azad,
Məşşatə üçün şənə çəkər zülfinə şümşad.

Mərdümlük ilə eylədi ol ay məni rüsva,
Neyrəng ilə xud tilbə qılar elin pərizad.

Qaş qələmi birlə qılar qətl dəmadəm,
Üşşaqların iki gözü olalı cəllad.

Ol qəmzə sənə cövr ü cəfa elmin oxutdu,
Əfsus ki, tə'limi-vəfa vermədi ustad.

Sən tərki-vəfa qıldın ü bədmehrlik etdin,
Yarını fəramuş qılıb eyləmədin yad.

Ahım şərari qılmadı könlünü mülayim,
Hərçənd mülayim olur od təbində fulad.

Bərpa tutub qaideyi-mehr ü məhəbbət
Tərk eyləmədin, Nadirə, dövlət öyü abad.

* * *

Çun məndin üzdü mehrini ol yari-mötəməd,
Biganə oldu bir-birindən can ilə cəsəd.

Olsam fıraq ləşkərindən münhəzim, nə tan,
Səbr ü səbat çərikindən yetmədi mədəd.

Mən natəvan xəstəni ol ay camalından
Məhrum qıldı taleyi-bərgəştə, bəxti bəd.

Yox ağzının sorağında, ey can, nişan diləb
Düşdün adəm təriqinə gümdür sənə bələd.

Yox, səndən özgə dədrəsi-deyr ü Kə'bəni,
Sənsən muradı kim ki sənəm der ü ya səməd.

Hər kim ki tapsa eşq ədəbgahında qəbul,
Qılmaz onun təkəllümünü heç kimsə rədd.

Dərdi-fıraq şiddətini bildi Nadirə,
Duzəx əzabından qəmi-hicran ikən əşəd.

* * *

Əcəli-dəstindən yüz dad ü fəryad,
Ki ömrüm hasilini verdi bərbad.

Müzəyyən qılma tarxi-istiqlamət,
Cahani-bibəqadır süst bünyad.

Könül qəsri məhəbbət dağı birlə,
Müəbbəd ta əbəd mə'mur ü abad.

Cahan məkkarə zali-bivəfadır,
Vəfa birlə könlünü qılmağı şad.

Hanı Fərhad ilə Məcnun nişanı,
Hanı Şirin ü Leyli, eyləgil yad.

Əlayiq bərçə zənciri-əcəldir,
Qoyar öylə ki dəmi-hiylə səyyad.

Könüllər Nadirə əşarından xoç,
Dedi Nahid oxub yüz afərin bad.

* * *

Vardın nəzərimdən, ey pərizad,
Mən qulun dübarə qılmadın yad.

Hicr içrə fıraq şiddətindən
Yüz nalə vü səd həzar fəryad.

Qanlı könül içrə məddi-ahım,
Öylə ki çəməndə sərv-i-azad.

Müjgan ilə nərgisindən, ey şux,
Kasb eylədi qan tökməyi cəllad.

Mən ah ilə dağı su qıldım,
Künd eylədi tişəsini Fərhad.

Fəryad ki hicr tündbadi,
Eyşim çəmənini verdi barbad.

Din Nadirədən kamal tapdı,
İqbal rəfiq ü mülki-abad.

* * *

Yarın vəsli iməs azarsız,
Gülşən içrə gül tapılmaz xarsız.

Hər kişinin bir münasib yarı var,
Mən uşal avarəyəm ki yarsız.

Ol pərivəş vəslindən oldum cüda,
Rahəti-dil qalmadı dildarsız.

Yar üçün əğyar dərdin çəkirəm,
Görmədim bir yarı əğyarsız.

Tən pozuldu, indi rahət qalmadı,
Sayə peyda olmadı divarsız.

Vermə nisbət qəddinə, ey bağban,
Sərvdir bu bağ ara rəftarsız.

Ar qılmaz tə'neyi-əğyardan,
Aşiqi-sadiqi derlər arsız.

Nadirə əhvalından agah olun,
Ey müsahiblər ki, qalmış yarsız.

* * *

Cilvə görsətdi çü ol sərv-i-dilərə bağ ara,
Çeşmi-qümrü buldu bir çeşmi-tamaşa bağ ara.

Sürməgün çeşmi-nəzər saldı gülüstan əhlinə,
Həsəratindən qaldı nərgis gözü şəhla bağ ara.

Arəzi-gülgün ilə qıldı çəmən sarı xuram,
Gül yaxasın çək eyləb oldu rüsva bağ ara.

Sərvi-gülrüxsarım ilə bəzmi-işrət deb bahar,
Sərv birlə güldən etdi cami-mina bağ ara.

Lalə yanlıq dağ oldu gül camali-rəşkindən,
Dağlı güllərdən oldu seyri-səhra bağ ara.

Nəhli-qəddi xiclətindən oldu su sərv-i-rəvan,
Eylədi fəvvarələr cari-sərəpa bağ ara.

Seyr üçün qoyaq qədəm deb səbzeyi-xabidədən,
Hər tərəf bir fərşi-məhnəldir mühəyya bağ ara.

Gördü ol sərv-i-dilərə qaməti-mövzununu,
Sərv qəddin qıldı gümrilər təmənnə bağ ara.

Sən bu gün xəndansan, ey gül, Nadirə dildarsız,
Ağlamaqdandır buludlar tək mühəyya bağ ara.

* * *

Sunma mey, ey saqi-yi-dövrən, mana
Kim, nəşib olmuş əzəldən qan mana.

Yar cövründən şikayət qılmazam
Kim, ərür bir vəchi-istihsan mana.

Nalə bir dilsuz yarındır mənim,
Həmnişinindir didəyi-giryan mana.

Müşkil işdir dərdi-hicran külfəti,
Ya rəb, ol müşkili qıl asan mana.

Dəşt ü səhraları qıldım ixtiyar,
Oldu Məcnun qisseyi-bürhan mana.

Ah, neylim ötdü dövrəni-vüsəl,
Bivəfalıq eylədi dövrən mana.

Müntəzirəm mən həmişə Nadirə,
Bir qıya baxarmı deb canan mana.

* * *

Saqiya, hicr dəvasını demişlər meyi-nab,
Lütf elə meykədədə qayğılı aşiqə şərab.

Eşq dərdinə giriftar olmuşam, nə edim,
Zahidə, mana nəsihət bilə yetirmə əzab.

Yar lə'lənin firaqında xumarım qalıb,
Olmadı nəş'eyi-səhba bilə könlüm şadab.

Olar ərdi qədəmin tuprağı birlə rövşən,
Gər gözümlə həlqələri olsa səməndinə rikab.

Əymə qaşının xəmi olmalı el səcdəgahı,
Kə'bə divarında heyvət ilə qalmış mehrab.

Sərxoş olan kimi xunabi-ciyərdən aşiq,
Nəş'eyi-badə qılar hüsn əlindən rəf'i-hesab.

Əşki-gülgünüm ərür badeyi-lə'lin əsəri,
Ruhpərvərdir onun rayihəsi misli-gülab.

Bugün ol məhliqa şuxi-dilaram hanı,
Üzündən rövşən idi didəyi-cani-əhbab.

Məstlik birlə qəmi-yar fəramuş olmaz,
Nadirə, olmadı dərdimin dəvası meyi-nab.

* * *

Aşiq oldun, ey könül, indi rahi-meyxanə tut,
Məst olub, saqı əyağını öpüb, peymanə tut.

Ey ki dersən aşna, biganədən görmə zərər,
Aləm əhlindən özünü bir yolu biganə tut.

Hüsni-eşq eyər sənin xakistərini tutiya,
Şəm'dən yanmağı kəsb et, məzhəbi-pərvanə tut.

Gər dilər olsan həvadis şahbazından aman,
Çügz yanlıq, ey könül, bir guşeyi-viranə tut.

Daniş ü fəhm ü xirəd, səbr ü sükun ü əql ü huş,
Bərçəni pərvaneyi-şəm'i-ruxi-cananə tut.

Olma gir ü dariğa məğrur gər aqıl isən,
Dövləti-dünyanı uyqu fərz qıl, əfsanə tut.

Eyləgil abad tövfiq ü ədalət mülkünü,
Nadirə, mövla yolunda himməti-mərdanə tut.

* * *

Mana ol sərv qədd pəyamın, ey badi-səba, gətir,
Qubari-məqdəmindən gözlərimə tutiya gətir.

Vəfa qanunundan sövt ü tərənnüm eylə, ey mütrib,
Bə yadi-dustan üşşaq bəzmindən nəva gətir.

Səba seyrinə gər düşsə güzarın naghah, ey hüdhüd,
Süleyman sarı Bilqəys kuyindən bir mərhəba gətir.

Olubdur rüzgarım şami-qəm deycuri tək tiyrə,
Mana, ey mehri-taban, müjdeyi-sübhi-səba gətir.

Cünunum qissəsindən dəftəri-inşa qıl, ey razi,
Məhəbbət əhlinə əfsaneyi-mehri-vəfa gətir.

Ərür taci-mürəssə' baisi-dərdi-sər, ey Məcnun,
Pərişan muyi-sərdən sayeyi-bali-hüma gətir.

Könül güzgüsünü, ey Nadirə, eşq içrə rövşən qıl,
Məhəbbət dağından ayineyi-getinamə gətir.

* * *

Qəm həlak etdi məni hicrində, ey can, hardasan?
Sənsizin bimar mən, dərdimə dərman, hardasan?

Vəsl ara sultan idim, indi cüdalıq dərdindən,
Xəstə muri-natəvanam mən, Süleyman hardasan?

Bir müddət vəslin gülüstanında ərdim əndəlib,
Növbahar ötdü, xəzan oldu gülüstan, hardasan?

Hicr yəğması könül mülkünü kim qıldı xərab,
Səndən ayrı örtədi Fərqanə, sultan, hardasan?

Mehri-rüxsarından ayrı sübhi-eyşim bisəfa,
Tiyrədir şami-qəmim, ey mahi-taban, hardasan?

Dövr eli asudəxatir ərdi səndən vay kim,
Tapdı dövrən inqilab, ey şahı-dövrən, hardasan?

Nadirə Fərğanə mülkündə səni eylər soraq,
Mülki-Turan xisrəvi seyyid Ömərhan, hardasan?

* * *

Cahan bağında, ey huri-pərizad,
Xəcildir qamətindən sərv ü şümşad.

Təğafül birlə qan tökmək fənnində,
Gözün şagirdi şux ü qəmzə ustad.

Xuraman gəlgil, ey sərv-i-rəvanım,
Qəddin nəhlin bisyar eylədim yad.

Məni ol ay vüsalından ayırdın,
Əlindən, ey fələk, yüz dad ü fəryad.

Mana hicr içrə, ey gərdun, cəfa qıl
Ki, oldum dərd ü qəm çəkməyə mü'tad.

Riyazət birlə könlünə cəfa ver,
Olur ayinə səyqəl birlə fulad.

Dilər nalan könül təndən fərağət,
Bu bülbülü qəfəsdən eylə azad.

Gər ərsə Kə'bə tə'miri muradın,
Könül viranəsini eylə abad.

Fələk cövrü bilə ol ay firaqı,
Mana, ey Nadirə, bəs bunca bidad.

* * *

Gül ü lalə mövsümündə hanı yari-dilnəvazım,
Nəzərimdən oldu qayıb sənəmi-süxən tirazım.

Həmə seydi-arzudur bu cahan şikargahı,
Neyləyim, qolumdan uçdu bu məhəldə şahbazım.

Mana şəm' əncümən tək nə cünun ərür, nə sevda
Ki yarutdu hicr şamı gecə söz ilə güdazım.

Sənə çox idi məhəbbət, kəm idi qəminə taqət
Ki tamam oldu qarət tələbində çox ü azım.

Mana arzu vüsalın, mana müddəa xəyalın,
Nəzərimdədir camalın, həmə nazdır niyazım.

Mədəd etsə bəxt şayəd, yenə bir üzünü görsəm,
Qədəmini gözə sürsəm, kərəm etsə karsazım.

Kimə söyləyim qəmimi, nə əlac edim, nə çarə,
Sənə yetmədi, diriğa, çox idi könüldə razım.

Dedim eşq səbzəsindən sənə Nadirə kəlamı
Ki, həqiqət iqtizadır, həmə nöqtəyi-məcəzəm.

* * *

Fığan kim, gərdişi-dövrən ayırdı şahsüvarımdan,
Qəmim çox, ey könül, sən bixəbərsən hali-zarımdan.

Qubarım eşq vadisində bərbad oldu öylə kim,
Biyabanlarda Məcnun tutiya izlər qubarımdan.

Qızıl qandır sirişkim, zə'fərandır çöhreyi-zərdim,
Məni kim görsə fərq etməz xəzan birlə baharımdan,

Pozuldu rüzgarım, xaneyi-eyşim xərab oldu,
Nə rahat görərəm indi pozulan rüzgarımdan.

Biyabanları izləb tapmadım yarım sorağını,
Verərəm can, səba naghə xəbər gətirsə yarımdan.

Diyarım əhli məndən yarsız biganə olmuşlar,
Ki mən həm yarsız azurdəyəm yar ü diyarımdan.

Gahi yırtıb yaxa, gah qan udub, gahi fığan etdim,
Nələr ötdü bu axşam, Nadirə, cani-figarımdan.

* * *

Ey camalın səbahət içrə səbih,
Hüsni eli zümrəsində səbz ü məlih.

Olma məğrur müddieyi-sözünə,
Onu qövli-səqim dürur, nə səhih.

Mən kimi lafi-eşq urub zahid,
Elə rüsvalığı qıldı sərih.

Ləblərindir Məsihi ü Xızr xəttin,
Səndən istər həyat Xızr ü Məsihi.

Küfr ü islam elinə zülfündən
İqdi-zünnar ü həlqeyi-təsbih.

Tərki-eşq et, dedi mana zahid,
Demədi heç tilbə bunca qəbih.

Nadirə vazihi-məaniyi-şövq,
Ona təslim edər şərif ü vazih.

* * *

Cahanda ismi-məhmudundur Əhməd,
Ərür vəsfin Əbülqasim Mühəmməd.

Zühur etgəc camalın aftabı,
Münəvvər oldu bu taği-zəbərcəd.

Tüfeylidir vücudi-afərinış,
Ərür məqsud onun zati-müəbbəd.

Qəmər əqrəbdə görkəzdi nişanə,
Üzü dövründə geysuyi-müəcəd.

Ərürsən xatəmi-xətmi-nübüvvət,
Camalın aftabı-övcü-sərməd.

Əgər çəndəki zahid züfunundur,
Ərür eşq içrə guya tifli-əbcəd.

Tapmadan Nadirə ol şah cənabın,
Cünun zəncirinə oldu müqəyyəd.

* * *

Fürqət içrə qan udub qəm birlə çəkdim ahi-sərd,
Kim xəzan övraqi tək oldu üzüm hicrində zərd.

Yolunda başımı fərşi-rahgüzari eylədim,
Bak iməs can ü tənim olsa ayaq altında gərd.

Gördü dərdimi təbib ü dişlədi barmağını,
Aydı kim: "Yoxdur dəvası, eşq dərdidir bu dərd".

Talibi-dünya, giriftari-kəməndi hirs ilə,
Paybəst olmaz təəllüq daminə azadə mərd.

Olma qafil kim, sənə qəsd etdi hicran ləşkəri,
Ey könül, çəkib sinani-ahı qılqıl nəbərd.

Natəvan cismimdə hər yandan nümayan dağlar,
Kim bisati-eşq ara bu üstixandır kə'b ü nərd.

Gülşəni-vəsli sorağın tapmadan Nadirə,
Oldu bu sərgəştə hicran dəştində vadi navərd.

* * *

Çün yetər dərd ü bəla xeylimə hicrandan mədəd,
Ah kim yetməz həzin canıma canandan mədəd.

Bəzli-eşq etdim ba qeyr lə'li-ciyyə yaqutunu,
Olmadı neysan çeşmi-gövhərəfşandan mədəd.

Hər könül qəm tiğindən məcruh olub qalmadı,
Tapalı ol qəmzeyi-xunriz müjgandan mədəd.

Tez olur ağyar tənindən cünunum atəşi,
Od tutuşan tək tapıb xari-biyabandan mədəd.

Pərtövi-ehsan buraxmış zərrələrə aftar,
Kaş ki yetmə bu aciz qula sultandan mədəd.

Tan iməs qılsa cəfa iqlimini zir ü zəbər
Kim, yetər din ləşkəri ol həzrəti-xandan mədəd.

Yetirər imdad güllərə dəmadəm Nadirə,
Zərrəyə yetən kimi mehri-dürəxşandan.

* * *

Şükr vari kim işim olmadı rədd,
Eşq bürhanı mənə ərdi sənəd.

Küfr ü islam elinə sən mə'bud
Kə'bə vü deyrdir iki mə'bəd.

Qəm hücum etsə rahi-meykədə tut,
Rindlər himmətindən istə mədəd.

Deyr piri qədəh ü minadan
Fitnə yə'cucu üçün bağladı sədd

Eşq dərşini nə bilsin zahid,
İndi ağaz qılıbdır əbcəd.

Bağ seyrinə xuraman ötdü,
Sərv rəftar ü büti-mövzun qədd.

Eylədi Nadirə ərzi-vüsal,
Yoxsa məqsud idi rahi-məqsəd.

* * *

Hərçənd ərür əhli-cahan canına xüsrənd,
Vardırmı mənim tək ləbi-cananına xüsrənd.

Qumru onun qəddini görüb münfəil oldu,
Hərçənd ərür sərv-i-xuramanına xüsrənd.

Ta gördü onun mahi-camalını müəyyən,
Xurşid iməs çöhreyi-tabanına xüsrənd.

Könlümdəki ol şəm'i-şəbistan havasından,
Hər ləhzə ərür atəşi-pünhanına xüsrənd.

Xəttini görüb qönçəsifət təngdil oldu,
Gülşən ki ərür səbzeyi-reyhanına xüsrənd.

Əz bəs ki könül yar qəmindən tərəb etmiş,
Hicran tünüdür naleyi-əfğanına xüsrənd.

Məcnunluq ərür huş libasın həvəs etməz,
Ta Nadirədir çaki-giribanına xüsrənd.

* * *

Nəş'eyi-səbhə deyil cami-vüsalın tək ləziz,
Şərbəti-kövsər iməs şirin zülalın tək ləziz.

Qəsri-firdövs içrə huri əlində cami-təhür,
Bərçəsi ərməs təməşeyi-camalın tək ləziz.

Yetmədi tuti sənə təqdiri-göftər eyləyib
Kim, iməmdir sözləri şirin məqalın tək ləziz.

Şərbəti-abi həyat ü badeyi-kövsər iməs,
Xəndə vü lə'li-ləbi gülfami-alın tək ləziz.

Mən ki ol şuxi-şəkərləb hicrində rəncurəm,
Zəhri-qəmdir mana, ey zənbur, balın tək ləziz.

Gül iməs rəngin camalın bustan əfruzu tək,
Daneyi-reyhan iməs üz üzrə xalın tək ləziz.

Yadi-lə'li-meypərəsti-yar edərsən, Nadirə,
Nəş'eyi-səbhə iməs rəngin xəyalın tək ləziz.

* * *

Ey təkəllüm birlə göftarın ləziz,
Şərbəti-lə'li-şəkərbarın ləziz.

Tapdı lə'lindən fərəh məxmurlar,
Sağəri-ləbrizi-sərşarın ləziz.

Nə bəla, şirin şəmayıl yarsan,
Təl'ətin şirin ü didarın ləziz.

Zülm ü cövrünü mana qıl kim, ərür
Natəvan canıma azarın ləziz.

Qılma, ey divaçə, ünnab arzu,
Vardır ondan lə'l ü dildarın ləziz.

Canıma yadın həlavət yetirir,
Ey xəyali-mahi-rüxsarın ləziz.

Nadirə, ol lə'li-ləb vəsfın dedin,
Oldu sər ta pa əş'arın ləziz.

* * *

Ey könül, eşq içrə qafil olma, yar əldən gedər,
Yarsız eyş ü nəşati-rüzgar əldən gedər.

Müddəa asayişi can olsa zinhar, ey könül,
İxtiyar etmə məhəbbət, ixtiyar əldən gedər.

Badə iç, işrət sürüdü birlə saz ü eyş qıl,
Göz açıb yumunca əyyami-bahar əldən gedər,

Bivəfalar mehrini tərək eylə, ey şeyda könül,
Yoxsa bu yolda əlində hər nə var əldən gedər.

Eşq ta pünhan ərür əlindədir nəqdi-vüsəl,
Bu göhəri elə qılсан, aşkar əldən gedər.

Hüsn bağı almasıdır gəbğəbin, lə'lin ənər,
Alma sarı meyl əgər qılсан ənər əldən gedər.

Nərgisin olsa xumari-seyd edər üşşaqı,
Qılma məsti-cam istiğna xümmar əldən gedər.

Müğtənəmdir dövləti-didar əgər şükr etməsən,
Nadirə, damani-vəsli şəhriyar əldən gedər.

* * *

Ey taci-sərin mahi-münəvvər,
Xaki-qədəmin sipehri-əfsər.

Ey şəkli-şəmayilin diləfruz,
Heyran sənə aftabi-ənvər.

İqbal ü çəkərin ərürlər,
Dara bilə Rüstəm ü Skəndər.

Səndirsən üşal şahi-mükərrəm
Biçarə nəvaz ü bəndəpərvər.

Olsun bu cahanda cavidanı,
Bu dövlət ü şah ü qəsr ü mənzər.

Ey Nadirə, məhvi-himmətindir,
Şiruyə vü Keyqubad ü Səncər.

* * *

İcad tək'yəsində divanədir qələndər,
Aləmdə məstliyindən əfsanədir qələndər.

Azadə mərd olmaz vabəsteyi-təəllüq,
Varəstə rindlərə həmxanədir qələndər.

Gər qılsa məhliqalar şəm'i-camal rövşən,
Ol dövrəsində şəm'i-pərvanədir qələndər.

Dünyanın yox ü varın bərbad verdi ol həm,
Tərki-cahan edəndə mərdanədir qələndər.

Gər yar kuçəsində divanəliklər etsə,
Eyb etmə kim cünundan məstanədir qələndər.

Mehri-xuda rəfiqi, həqq yadı-aşınası,
Dünya məhəbbətindən biganədir qələndər.

Ey Nadirə, eşitsə nagh bu sözü mü
Yüz çərx urub cünundan əylənədir qələndər.

* * *

Növbahar oldu yenə, şuriş qılar divanələr,
Oldu gülşən quşları gül şəm'inə pərvanələr.

Bülbüli-divanəni şuridəhal etmək üçün
Hər tərəfdən lalə vü gül əlində peymanələr.

Şuri-sevdayi-cünun tüğyan edər hər növbahar,
Ağla ey eşq ü məhəbbət camından məstanələr.

Kimə izhar etməyim köksümün pinhan dağını,
Aşnalar halından agah iməs biganələr.

Gəlmədi eşqim hədisi tək dəftəri-dilfirib,
Yazdılar Fərhad ü Məcnundan neçə əfsanələr.

Gəlsə naghə yar xəkpayına eylər nisar,
Necə ki tökdüm gözümlün yaşımdan dürdanələr.

Sərv ilə gül dövlətimdən səbzə xürrəm bağ ara
Nazi-piradır qüruri-hüsn ilə cananələr.

Ehtisabımdan məsacid əhlində nuri-səfa,
Şamdan ta sübh rövşəndir ibadət xanələr.

Şəfqətim tə'yid qıldı binəvaları qəni,
Himmətim asarından abad ərür viranələr.

Nadirə, mehr ü məhəbbət mülkünün sultanıyam,
Dövlətimdən bəhrəvər Fərğanədir fərzanələr.

* * *

Eylədin əzmi-səfər, ey şahsüvarım, yaxşı var,
İndi yox sənsiz mənim səbr ü qərarım, yaxşı var.

Vəqti-rehlət yetdi, ahəngi-səfər saz eylədin,
Yarım ərdin vəsl əyyamında, yarım, yaxşı var.

Rövşən ərdi məhfili-imkan camalın şəm'indən,
Yaxşılar sultanı ərdin, şahsüvarım, yaxşı var.

Müddəti-vəslində fariğbal idim əyyamdan,
Kuhi-qəm altında qaldım qəmgüzarım yaxşı var.

Sən qılıb əzmi-səfər, mən qalmışam həsrət bilə,
Gərçi hicrində xəzan oldu baharım, yaxşı var.

Türfə müşkildir vida etmək sənin tək yar ilə,
Göyə yetdi naley-i-biixtiyarım, yaxşı var.

Zə'fəran tək saralıb hicrində nalan qalmışam,
Sənsən, ey xurşidi-təl'ət gülüzarım, yaxşı var.

Nadirə müştəq ərür zinhar gələsən yenə,
Müntəzirdir yola çeşmi-intizarım, yaxşı var.

* * *

Rəhm qılmaz mana dildar hənuz,
Sormadı dərdi-dilim yar hənuz.

Ömrlərdir ki sorağını qılıb,
Tapmadım yardan asar hənuz.

Qeyr dərdinə dəva oldu ləbi,
Mən fırağı bilə bimar hənuz.

Neçə günlər üzünə məhv edərdim,
Qalmışam surəti-divar hənuz.

Məni-divanəni məhcur qılıb,
Yardır mayili-əğyar hənuz.

Zahir oldu ləbindən səbzeyi-xətt,
Hüsn peymanəsi sərşar hənuz.

Dəhr bağını sərəpa istəb
Tapmadım bir güli-bixar hənuz.

Getdi ol məhliqa aləmdən,
Nadirə həsrətindən zar hənuz.

* * *

Mana yar nəzzarə qılmaz hənuz,
Könül dərdinə çarə qılmaz hənuz.

Məgər gül fırağında mədhuş idi,
Yaxasını yüz parə qılmaz hənuz.

Gözüm kövkəbəfşan ol hər gecə,
Çıxıb seyri-səyyarə qılmaz hənuz.

Xəttin zahir olğac tikan nəştəri
Gül əğzasını yarə qılmaz hənuz.

Könül sirri-eşqini pünhan tutub,
Özün elə avazə qılmaz hənuz.

Könülə fırağının bidadını
Sınıq şişəyə xarə qılmaz hənuz.

Nə dəb Nadirə dudi-ahı bilə
Fələyin üzün qarə qılmaz hənuz.

* * *

Yar mana qeyri-cəfa eyləməz,
Və'də qılıb, ona vəfa eyləməz.

Şum rəqib ki ədavət qılar,
Kafir ərür, yadi-xuda eyləməz.

Mucibi-heyranlıq ərür cəlvəsi,
Ayinədən şərm ü həya eyləməz.

Zahid işi məkr ilə təzvirdir,
Taəti-biruyi-riya eyləməz.

Gözləridir sahir üşal, qaşı yay,
Navəki-müjganı xəta eyləməz.

Hansı çəmən bülbülüdür, kim onun
Gülşəni-eşqində nəva eyləməz.

Nadirə ol yarın vəslini diləb,
Sübh məsa tərki-dua eyləməz.

* * *

Tapdı könül vüsaldə canana ixtisas,
Öylə ki əndəlib gülüstana ixtisas.

Hər kimsə öz münasib işin ixtiyar edər,
Görkəzdi şənə zülfi-pərişana ixtisas.

Gülzari-arəzində qara xal ərürmə, ya
Tapmış bilal rövzeyi-rizvana ixtisas.

Ayinəni nəzzarəsindən eylədim qiyas,
Görkəzdi cəlvə didəyi-heyrana ixtisas.

Zünnari-riştəsi bilə kafiri qıldı bənd,
Ol gün ki sübhə tapdı müsəlmana ixtisas.

Dünya müti' xosrovi-dəhr oldu ya məgər,
Bilqəys əhd tapdı Süleymana ixtisas.

Fəhm eyləyər rəmuzi-həqiqəti Nadirə,
Hər kim ki tapdı mə'nin Qur'ana ixtisas.

* * *

Bu gecə nalişim bilə kaşanə qılar rəqs,
Huşyar ü bixud olub divanə qılar rəqs.

Ol zülfü-tabdar həvasında dəmbədəm,
Məşşatə iştiaqı bilən şanə qılar rəqs.

Aşiqin şövqü yarı biixtiyar edər,
Can vermə kim həvasında cananə qılar rəqs.

Şəm'i-ruhunun şövqündə könül həva qılar,
Rövşən görüb çıraqı pərvanə qılar rəqs.

Zahid ki nuş qıldı məhəbbət şərabından,
Piri-muğan cənabında məstanə qılar rəqs.

Meyxanədə ləbin meyindən nüktəyi dedim,
Cam ü səbü vü şişə vü peymanə qılar rəqs.

Qıldım könlünün şövqünü izhar, Nadirə,
Cananələr qulağında dürdanə qılar rəqs.

* * *

Çün həddim yox eyləyəm dərdimi sultanıma ərz,
Eyləgil bu qul niyazın, ey bəyim, xanıma ərz.

Ey səba, çün gülşəni-kuyindən ötsən zinhar,
Eylə xəmə qəddim qəmin sərv-i-xuramanıma ərz.

Əşk qanı birlə çün aludə gördün damənim,
Qan-yaşım keyfiyyətin qıl pakdamanıma ərz.

Zərrə qədər valehi-heyranlığımı, ey səba,
Qılasan, əlbəttə, ol xurşidi-tabanıma ərz.

Hicr zindanı əzabı müşkil imiş, ey рафиг,
Onda canım ibtilasın eylə cananıma ərz.

Və'dəsindən yandığımı rastlıq haqqı üçün
Örtənib, ey şəm', qıl ol əhdi-yalanıma ərz.

Nadirə hicranda məhzun qaldı, yetir, ey nəsim,
Həmnışinlərə dua, şah-i-süxəndama ərz.

* * *

Gecə bəzm içrə nəva qıldı xoşilxan hafiz,
Binəvalar gözünü eylədi giryən hafiz.

Qeyr nəzzarəsinə şərm ü həya mane idi,
Eylədi gül üzünü dəf ilə pünhan hafiz.

Bunca dilsuz nəva qılmaz idi məhfil ara,
Mənim halımı görüb eylədi əfğan hafiz.

Bir nəvasaz qılıb eylədi canları əsir,
Bərçəni arəzinə eylədi heyran hafiz.

Həsbi-halimdən oxub bir qəzəli şurəngiz,
Eylədi şuri-qiyaməti nümayən hafiz.

Atəşin üzün qızardıb meyi-gülrəng ilə,
Qıldı aşıqlərinin bağrını büryan hafiz.

Eyləgil məqdəminə gövhəri-əşkini nisar,
Oldu əhbabların bəzminə mehman hafiz.

Öldürüb bir nəfəs alanda nəvasaz edin,
Qoy olsun Nadirənin müşkülü asan, hafiz.

* * *

Ey gözüm ağla ki yar etdi vida,
Mana ol laləüzar etdi vida.

Qalmadı bağı-nişatından əsər,
Lalə vü gül, xəş ü xar etdi vida.

Qönçə ta açdı təbəssümə ləbin,
Gül xəzan oldu, bahar etdi vida.

Fürsəti-ömr ərür bərg ü şərar,
Bərg kül oldu, şərar etdi vida.

Mehriban yarı bilə hicr günü,
Aşiqi-xəsteyi-zar etdi vida.

Sənsiz, ey ruhi-rəvan, bəzm əlindən
Məstlik birlə xumar etdi vida.

Tan iməs, Nadirə, fəryad etsəm,
Mana ol şahsüvar etdi vida.

QƏSİDƏ

Fiğan kim bu dövrani-napaydar,
Əyan etmədi şiveyi-e'tibar.

Nə sağər ki sun' əli çəkdi qəza,
Cəfa daşından eylədi səngsar.

Bu gülşəndə yoxdur nəsimi-vəfa,
Nə bülbül müqim ü nə gül paydar.

Qamu şah kim təxt ü dövlət üzə
Fələk ətləsindən edib nəng ü ar.

Nik ü bəxtlikdən sərəfraz olub
Cahandarlıqdan qılıb iftixar.

Valeh öylə iqbal ü əncam ilə
Yar yanında xak oldu əncamkar.

Mühəmməd ki xurşidi-əflak idi,
Tüfeyli-vücudu həmə yox ü var.

Büraqı edib yeddi göydə xiram,
Alıb ərşi-xak dəmindən qubar.

Valeh aqibət ol şahi-möhtərəm
Qara yer ara düzdü cayi-qərar.

Əmiri-zaman həzrəti-şah Ömər
Cahandar ü Keyxosrov ü şəhriyar.

Ki Fərganə iqlimindən ta Xəta
Ona tabe ü çakər ü cansipar.

Tüməndən füzun ona xeyli-çeşm,
Həmə bərq rəftar ü cövşən güzar.

Bina eylədi bir neçə şəhrlər,
Neçə məscid ü büqeyi-namdar.

İdi nəsl-i-abad ü əcdad ona,
Həmə şah-i-sultan ali təbar.

Bədr ta bədr şah-i-məsnədnişin,
Cahanpərvər ü xisravi-tacdar.

Səməndi-sələbət üzə yar haçan
Ki düşməni sarı olmuş ərdi süvar.

Onun vəhmindən yeddi iqlim eli
Olurdu həmə bihud ü biqərar.

Onun bəzmaralığın vəsfini
Nə qılsın xirəd kim, ərür aşkar.

Qılan yaxşı xülqü şirin söz ilə,
Cahan könlünü seydi ol şəhriyar.

Onun dəftəri-şe'ri rəngindən,
Qızarıb çəmən səfhəsi sərşar.

Vəfa qılmadı aqibət dəhr ona
Cahan olmadı caygahi-qərar.

Qəza cami-eyşi verdi şikəst,
Vəfa qılmadı ömrü napaydar.

Tanı kim idi saf ayinədən,
Fəna rəngindən oldu fərşi-qubar.

Çü gözdən nihan oldu ol aftar,
Qara oldu əyyam matəmgüzar.

Ona bir ölüm gəldi həm bəzmlər
Ərür hər günü bir ölümə düşar.

Səfər qıldı ol şah dövrən ara,
Məni qıldı mə'yus, bi'etibar.

Nihan oldu ol gövhər, şükr kim,
Nişan qoydu dürdaneyi-yadgar.

Sərir-i-şükuhi-ədalət ilə
Ona canişin eylədi kirdigar.

Neçə ömr kim vardır barmən,
Qulami-dürri-xanədan kibar.

Cahan varınca var olsun ona
İlahi, bu cah ilə bu gir ü dar.

Onun şükrünü yüz tümən dil bilə
Qılıbdır bugün Nadirə ixtiyar.

MÜXƏMMƏSLƏR

Gəlgil, ey nalə, sənə ah ilə imdad qılım,
Afiyəət xırmanını bir yolu bərbad qılım,
Mən edib naləni, tərki-rahi-fəryad qılım,
Nə qədər hicr ü firaq üftadından dad qılım,
İndi özün neçə gün səbr ilə mö'tad qılım.

Mana gahi xəbəri-mahi tamamımı desən,
Yara dərd ü qəmi-sübh ilə şamımı desən,
Ol pərivəşə dua birlə salamımı desən,
Yar kuyində əgər sən öz pəyamımı desən,
Bu qəfəsdən səni, ey can quşu, azad qılım.

Ədl ü insafda Cəmşid nijadım sən idin,
Fikr ü əndişə, xəyalım bilə yadım sən idin,
Rast deyim, səbəbi-rüşd ü rəşadım sən idin,
Ey dılaram, bu aləmdə muradım sən idin,
Eyləb aləmi fəramuş, səni yad qılım.

Yenə bir mərtəbə qəm şamında mahımı görüb,
Hicr dərdini desəm püşt ü pənahımı görüb,
Rəhmi gələrmə bu əhvali-təbahımı görüb,
Cövrələr ki mana çərx eylədi, şahımı görüb,
Baş yalın eyləb, inanını tutub dad qılım.

Saqiya, rənci-xumar örtədi, gətir mana mey,
Doldurub neçə qədəhi tutuban peydər-pey,
Hicr dərdi bilə hikmət yolunu qıldım tey,

Səbrdir dərdi-dilim çarəsi, yoxsa hələ,
Natəvan canıma bidad üzə bidad qılıam.

Neçə günlər ki mana var idi lütf ü kərəmin,
Sürmeyi-çəşmi cahanbin idi gərdi-qədəmin,
Fərzdır indi mana tövfi-dəri-möhtərəmin,
Bağlab ixlas ilə ehramı-hərimi-hərəmin,
Əşkdən rahilə vü xuni-ciyərzad qılıam...

Sərvi-gül pirəhəni sən kimi peyda ərməs,
Sən kimi sərv ilə gül dilkeş ü zibə ərməs.
Bu çəmən gülləri mənzuri-tamaşa ərməs,
Gözümə qədd ü razın tək çəmənara ərməs,
Neçə əndişeyi-sərv ü gül ü şümşad qılıam.

Vəsl bəzmi ara cami-meyi-sərşar qəni,
Zülm ilə məndən ayırdı fələki-siflə səni,
Parədir gül kimi əynimdə cünun pirəhəni,
Atəşi-dərd ü firaq ü şərəri-hicr məni
Örtədi, hansı birini sana bünyad qılıam?

Yarsız müşkil ikən möhnəti-hicran çəkmək,
Vəsl ümmidi bilə rənci-firavan çəkmək,
Ney kimi oldu işim nalə vü əfğan çəkmək,
Mən mən ü kuhi-qəmin külləsində can çəkmək,
Necə Şirini vəfa dağında Fərhad qılıam?

Şəm' sər ta qədəm örtəndi fəna örgəndim,
Görübən qətreysi-şəbnəmi həya örgəndim,
Gül ü bülbul sözündən bərg ü nəvə örgəndim,

Astanın itindən rəmzi-vəfa öyrəndim,
İndi bir neçə məhəl xidməti-ustad qılım.

Kaş ki uyquda bir görsəm idi yarımı,
Ağlasam, bilsə idi hali-dili-zarımı,
Dərd əhli oxusun, Nadirə, göftarımı,
Yazıban göydə günəş lövhünə əş'arımı,
Nəsx-i-məşqi-qələmi Mani yü Behzad qılım.

* * *

Ah bir sərvə-sihi rəftardan ayrılmışam,
Gözləri badam ü gülrüxsardan ayrılmışam,
Xəstə can ü natəvanam, yardan ayrılmışam,
Yari-həmdəm, munis ü qəmxardan ayrılmışam,
Sözləri şirin-şəkər göftardan ayrılmışam.

Şami-qəm üzləndi xurşidi-rəxşanım hanı,
Tiyre oldu rüzgarım, mahi-tabanım hanı,
Gülşəni-eyşim xəzan oldu, gülüstanım hanı,
Candan artıq mehriban ü qəmxari-canım hanı,
Olmuşam bixaniman, ta yardan ayrılmışam.

Hicr vadisinə saldı gərdişi-dövrən məni,
Atəşi-fürqətdə axır örtədi hicran məni,
Xalq ara əfsanə qıldı nalə vü əfğan məni,
Hicr dərdinə giriftar eylədi canan məni,
Ol güləndam ü pəri rüxsardan ayrılmışam.

Yar hicrindən yəqani-parə qılmaz, neyləyim,
Gözlərim xunabını səyyarə qılmaz, neyləyim,
Yadını dərdi-dilimə çarə qılmaz, neyləyim,
Hər təfəf vəslin diləb nəzzarə qılmaz, neyləyim,
Valəyəm, ayinə tək didardan ayrılmışam.

Ol ki daim həmnışin ü həmdəm ü həmxab idi,
Şərbəti-cani vüsalından könül şadab idi,
Xubluq dövrənində xur idi-aləmtab idi,
Elm ü danış məxzənində gövhəri-nayab idi,
Munisi-can, vaqifi-əsrardan ayrılmışam.

Ey xoş ol günlər ki, ol gülçöhrə birlə yar idim,
Gecə-gündüz dövləti-vəslilə bərxudar idim,
Nükteyi-mehr ü vəfada məhrəmi-əsrar idim,
Kamyabi-şərbəti ol lə'li şəkərbar idim,
Qan uduram, lə'li şəkərbardan ayrılmışam.

Yar getdi indi hicran macərasıdır mana,
Vəslinə şükr etmədim, fərqlət bəlasıdır mana,
Yadgar ol munisi-canım duasıdır mana,
Gecə yü gündüz vüsali-müddəasıdır mana,
Yarı-qəmxar ü nik ü giridardan ayrılmışam.

Yar idi həmxanə, vəslini qənimət bilmədim,
Ondan ayrı qalmışam, gər qədri-söhbət bilmədim,
Ötdü fürsət ləzzəti, eyş ü fəraqət bilmədim,
Dövləti-didarını eyni-səadət bilmədim,
Vay, yüz fəryad, yarı-zardan ayrılmışam.

Deb idi bağrını hicran tiği birlə dəlməyim,
Əhd edib derdi ki səndən bir nəfəa ayrılmayım,
Ta diriyəm mən, cüdalıq macərasın qılmayım,
Yar getdi, Nadirə, həsrətdə qaldım, bilməyim,
Əhdi yalan dilbəri-əyyardan ayrılmışam.

TƏRKİBBƏND

Ərzim sənə, ey cahan əmiri,
Can birlə könül qəmin əsiri,
Sənsiz bu könlümü qıldı məcruh,
Şəmşiri-fıraq ü hicr tiyri,
Hər guşədə qulların pərişan,
Sən idin onların dəsgiri.
Fəryad ki indi binəva mən,
Sən tək kişi vəslindən cüda mən.

Qıldım ədəm ixtiyar sənsiz,
Aləmdə mənə nə var sənsiz,
Könlünə ərür mələlət əfza,
Seyri-çəmən ü bahar sənsiz.
Sən harda ki oldun fərqət içrə,
Yüz cani-əziz xar sənsiz.
Gər olmasa vəslin mükərrəm,
Mənzur iməs gözümə aləm.

Ey yari-şəkər-ləb ü vəfadar,
Ərdin bu cahanda mana qəmxar,
Səndən məni aqibət ayırdı,
Yüz məkr bilə sipehri-qəddar.
Bidarlığımda görməyim yox,
Gəlgil bu gecə düşümə, ey yar.
Gəlsən qədəmindən örgülərəm,
Lütfi-kərəmindən örgülərəm.

Oldu iki il cüdalığıma,
Göz dəydi bu aşnalığıma,
Hicran aləmində binəvayam,
Rəhm eylə bu binəvalığıma.
Bir dəm səni qılmadım fəramuş,
Rəhmət mənim bavəfalığıma.
Könlümdə hənuz iştiaqın,
Can içrə təlatümi-fıraqlın.

İqlimi-ədəmə getdi yarım,
Üzləndi xəzanə növbaharım,
Ta xisrəvi-mülki-dövlət ərdin,
Vəsl içrə nuş ərdi rüzgarım,
Mən səbr bilə təhəmmül etdim,
Hərçənd ki getdi şahsüvarım.
İndi bu cahən müte'i-xanbad,
Şahzadələr ömri-cavidan bad.

Gəl didələrimdə qıl nişimən,
Bir ləhzə gözümlə eylə rövşən,
Gül fərqləndə neyçün ki bülbül,
Hicrində işim fiğan ü şivən,
Aşüftə vü zar səndən ayrı,
Ey tazə bahari-bağ ü gülşən,
Ta var bu cahən mən ü soracağın,
Canda aləmin, könüldə dağın.

Bülbül sifət eylərəm tərənə,
Ol gül qəzəli ərür bəhanə.
Əzm eylədi kibriya cənabin,

Sultani-bülənd astanə,
Kuyin sarı eylərəm dəmadəm,
Göz yaşını naməsin rəvanə,
Var ərdi sənə müte'i-məhkum,
Xaqani-Xəta, xəlifeyi-Rum.

Ey dost, fıraq əlindən dad,
Qıldı məni müstəmənd ü naşad.
Əlbəttə, fəriştə, ya pərisən,
Bu şəkl ilə olmaz adəmizad.
Ta Nadirə qaldı səndən ayrı,
Peyvəstə qılır dua bilə yad,
Ya rəb, sənə tanrı rahət etsin,
Canını riyazi-cənnət etsin.

TƏRCİBƏND

Xəttin iştiaqın səvad eylədim,
Gözümün qarasın midad eylədim.
Məni bəs ki divanə qıldı qəmin,
Cünun əhlinə ittihad eylədim.
Görüb düşdə üzünü biixtiyar,
Fiğan çəkdim öylə ki, dad eylədim.
Rəfiqim ciyər xəstə əfgarlar,
Onlar birlə əhdi-vidad eylədim.
Səni sud ü ehsana tərğib edib,
Xitabını xeyr ül-cavad eylədim.
Muradımı səndən taparammı deb,
Xəlayiqə sə'yi-murad eylədim.
Vüsalından, ey can, tapılmaz soraq,
Nələr düşdü başıma səndən iraq.

Xoş ol gün, səni birlə dəmsaz idim,
Niyaz içra sərmayeyi-naz idim.
Fələkdən böyükrəq idi rif'ətim,
Ki vəslin hərimində mümtaz idim.
Mühəyya idi bərçə seydi-murad,
Ki sultanım əlində şahbaz idim.
Şəb ü ruz yadında ərdi könül,
Xəyalın ilə məhrəmi-raz idim.
Ayağına başım qoyub sübh ü şam,
Sərəfrazlara sərəfraz idim.
Vüsalının bəzmində şadab olub,
Nəva əhli birlə nəvasaz idim.

Gül ərdi üzün, mən onun şövqündə,
Səhər əndəlibə həməvaz idim.
Vüsalından, ey can, tapılmaz soraq,
Nələr düşdü başıma səndən iraq.

Rizaçıyam, ey dilsitanım, sana,
Nə oldu ki, yetməz fiğanım sana.
Başım paymalındır, ey sərvinaz,
Fədadır bu aşüftə canım sana.
Fərağında əşkim rəvandır müdam,
Haçan vasil olar rəvanım sana.
Nə dərkər sənsiz cahan birlə can,
Təsəddüq bu can ü cahanım sana.
Əgər ölsəm bu vadidə, ey humay,
Ğiza olacaq üstüxanım sana.
Qıran etdi qəm ləşkəri canıma,
Qılaq ərz, sahibqıranım, sana.
Xəyal içrə hər yan nəzər eyləsəm,
Baxar dideyi-xunfəşanım sana.
Vüsalından, ey can, tapılmaz soraq,
Nələr düşdü başıma səndən iraq.

Hayan vardın, ey sərvinazım mənim,
Sana yetməs ərzi-niyazım mənim.
Vüsalına məğrur idim neçə gün,
Niyaz oldu ol bərçə nazım mənim.
Fiğan kim, tapılında seydi-murad,
Həva eylədi şahbazım mənim.
Fıraq əlində tapmadım çarəyi
Ki vəslin idi çarəsazım mənim.

Camalından ayrı düşüb gecələr,
Xəyalın ərür dilməvazım mənim.
Sana e'tiqadım köp ü səbrim az,
Fədadır sana köp ü azım mənim.
Yanıb, örtənib şam su oldu pak,
Əsər qıldı söz ü güdazım mənim.
Vüsalından, ey can, tapılmaz soraq,
Nələr düşdü başıma səndən iraq.

Sana hansı qəmi bəyan eyləyim,
Necə ah çəkib fiğan eyləyim.
Məkanın sənə hansı mənzildədir,
Gözüm yaşından xətt rəvan eyləyim.
Xəyalını könüldə hazır qılıb,
Qəmimi sana dastan eyləyim.
Uşal əhdi yalan cəfəpəşəsən,
Səni nə qədər imtahan eyləyim.
Cüdalıq rumuzunun izharına
Qələmin dilin tərcüman eyləyim.
Könlünün süruru cigər **guşələr**,
Bular şükrünü hifzi-can eyləyim.
Gözüm nurunu rəvşən et, ey xuda,
Təməşeyi-əmn ü aman eyləyim.
Vüsalından, ey can, tapılmaz soraq,
Nələr düşdü başıma səndən iraq.

Ol zaman ərdi bu nöqsanlar mənə eyni-kamal,
Vardı ol sərv-i-rəvan, mən qalmışam bihuş ü lal,
Heç kim, ya rəb, cahanda yarından ayrılmasın,
Candan artıq mehriban dildarından ayrılmasın.

Hardasan, yarım, sorağında könül avarədir,
Gecələr ta sübh aşkim kövkəbi-səyyarədir,
Sərvi qəddinə gözüm müştəqi bir nəzzarədir,
Qoca qarı çərx kim aşiq quş ü məqqarədir,
Cövri-zülmündən ürəkdə binəhayət yaradır,
İndi kim səbr eyləməkdən seybi-taqət parədir,
Ağlayıb neylim ki, qəm canımı örtəb varədir,
Çarə tapmır dərdinə bu natəvan biçarədir,
Heç kim, ya rəb, cahanda yarından ayrılmasın,
Candan artıq mehriban dildarından ayrılmasın.

Bir gəlib halımı sultanım tamaşa qılmadı,
Bidəva dərdimə rəhm eyləb, müdəva qılmadı,
Ayrılıb ondan könül tərki-təmənnə qılmadı,
Daş bağırılı yar fəryadıma pərvə qılmadı,
Yusif eşqində bu işləri Züleyxa qılmadı,
Ötdü Vamiq dəhrdən yadını Üzra qılmadı,
Matəmi-Fərhadi-Şirin təqaza qılmadı,
Leyli hicranında Məcnun mən kimi yaxılmadı,
Heç kim, ya rəb, cahanda yarından ayrılmasın,
Candan artıq mehriban dildarından ayrılmasın.

Binəvayam, hardasan, ey şəhriyari-möhtərəm?
Şərbəti-vəslini tapmaz, qan udaram dəm-bədəm,
Sərv kimi qamətimi vari-möhnət qıldı xəmə,

Sən qılıb əzmi-səfər, mən dərd ilə məhcur mən,
Yad eyləb ləblərin səhbəsini, məxmur mən,
Vəslin istəb, afiyət sərmənzilindən dur mən,
El güman eylər ki, bu dövlət bilən məsrur mən,
Eyləməzmən səltənəti yarsız mənzur mən,
Müğtənəm bilməz vüsalını əgər məğrur mən,
İndi güzgü əksi tək heyrətdə naməqdur mən,
Qılmayın mən'i fiğanım, yardan məhcur mən,
Heç kim, ya rəb, cahanda yarından ayrılmasın,
Candan artıq mehriban dildarından ayrılmasın.

Ey müğənni, nəğməsaz et Nadirə göftarından
Kim, gələr buyi-vəfa üşşaq ara əş'arından,
Riştəyi-sinəmə peyvənd eylə sözün tarından,
Qılmasınmı nalə, ayrıldı vəfalı yarından,
Daşı su qıldı tə'siri-fiğan ü zarından,
Nagahan bir ah əgər çəksə dili-əfgarından,
Çərx bünyadını xakistər qılar asarından,
Olmasın məhrum aşiq yarın didarından,
Heç kim, ya rəb, cahanda yarından ayrılmasın,
Candan artıq mehriban dildarından ayrılmasın.

Lüğət

A

- Abdar — parlaq.
Abi-həyat — dirilik suyu.
Acizə — qarı, yaşlı qadın.
Ayin — adət, rəsm, təntənə.
Aludə — bağlanma, mübtəla, əsir olma.
Aşüftə — pərişan.
Aşam — içmək; mey aşam — mey içən, meyxor.
Aşub — fitnə, fəsad, qovğa.
Amadə — hazır.
Arəz — üz, sifət, çöhrə.
Arayış — bəzək, ziynət.
Ağaz — başlanğıc, ibtida.
Azurdə — incik.
Asiğ — fayda, xeyir, nəf.
Asi — üsyankar, itaətsiz.
Asar — «əsər»in cəm şəkli, əsərlər.
Asudə — dinc, xatircəm, azad, sərbəst, boş.

B

- Bab — qapı, astana, kandar, eşik.

Bal — qanad.
Bal ü pər — qol-qanad.
Balin — yastıq.
Bədxah — pis fikirli, yaman fikirli.
Bəzl — səxilik, səxavət; hədiyyə.
Bətha — Məkkə yaxınlığında vadi adı. Sulu yer mənasında işlədilir.
Bələd — şəhər.
Bərgəştə — sındırılan.
Bərxurdar — bəxtəvər, bəhrəvər, bəxtli.
Bərcəstə — ən yaxşı, gözə xoş gələn.
Bəxşeyiş — hədiyyə etmə, bəxş etmə.
Bəqa — daimi, əbədi.
Binəva — kimsəsiz, yardımsız.
Bixürdi-xab — təqətsiz, yuxusuz.
Bisaman — kasıb, aciz, yoxsul.
Bisyar — çox.
Bihəmdillah — Allaha şükürlər olsun.
Bünyad etmək — əsasını qoymaq.
Bürk — dəvə yunundan paltar.

Ç

Çabüksüvar — atlı, süvari.
Çaspan — çarpaz.
Çirik — çürük.
Çabük — tez, sürətli.
Çakər — xidmətçi.
Çuğz — bayquş.

D

Davər — padşah, hakim.

Dadrəst — ədalətli.

Dəbistan – məktəb.

Dəbiristan — məktəb.

Dəst — əl, qol.

Deycuri – zülmət.

Deyri-fani — bivəfa dünya, fani dünya.

Dilsitan — dilbər, künül ovlayan.

Dilaviz — ətirli, rayihəli.

Dilara — sevimli, məhbub, qəlb oxşayan.

Didə — göz.

Dilavər — mərd, batır, qəhrəman, cəsur.

Dilgüşa — xoşbəxt edən.

Daman — ətək.

Dürfəşan — dürr saçan.

Düta — bükülən, əyilən.

Düşvar — ağır, müşkül, çətin.

E

Eyd — bayram.

Ə

Əbəs — bifayda, boş yerə.

Əvbaş — tərbiyəsiz.

Əbcəd — ərəb əlifbasının baş hərfləri: a, b, c, d-nin bir söz halında oxunuşu.

- Ədəm — yoxluq, ədəm olmaq — yox olmaq.
Əzm eyləmək / əzm etmək — niyyət etmək, qəsd qılmaq.
Əncüm — nücumlar, ulduzlar.
Əta — bağışlama, hədiyyə etmə.
Əllamə — alim; bir sahənin bilicisi.
Əmnü-aman — asayış, əmin-amanlıq.
Ənəlhəqq — ərəbcə: «mən haqqam».
Ənişt — barmaq.
Ənqa — əfsanəvi quş, quşların padşahı sayılır.
Ərsə — meydan, sahə, tarla.
Ərgüvan — qızılı ağac.
Əşk — göz yaşı.
Ətvar — «tövr»ün cəmi; xülq, hərəkət; miqdar.
Ətfal — «tifl»in cəmi, uşaqlar, balalar.
Əfgar — yaralanan, əfgar eyləmək — yaralamaq.
Əflak — «fələk»in cəmi — fələklər, asiman, səma.
Əfsürdə — yazıq, zavallı.
Əsrar — sirlər.
Əyağ — piyalə, mey içilən qədəh.
Əhbab — «həbib»in cəmi, dostlar, yarlar, sevimlilər.
Əhmədi-muxtar — Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.v.) ləqəbi, sifəti.
Əyyam — «yövm»ün cəmi, günlər.
Əqiq — qiymətli daş. Bə'zən gözəlin ləbi (qızılı ləb) mənasında işlədilir.
Əyar — hava, dərəcə, atmosfer.

F

Fəth — almaq, ələ keçirmək,
Firdövs — bağ, cənnət.
Fövt — yox olma, ölüm.
Fəna — yoxluq; pis.
Fərz — buyruq, tapşırıq, məcburiyyət, məcburi olan iş.
Fərrux — gözəl, bəxtli.
Fərzanə — müdrik, ağıllı.
Fərxundə — mübarək, qutlu, bəxtiyar.
Fəsaht — gözəl, bəlağətli danışmaq.
Feyzasər — lütf-kərəmli.
Feyz ül-ənvər — nurlu, işıqlı.
Fariğbal — canı rahat, xatircəm.

G

Gövhərfəşan — gövhər səpən.
Gərdun — asiman.
Gəran — ağır; iri, çətin.
Geysu — hörük, qadınların saçı.
Girdibad — küləyin əsməsi, şiddətli külək.
Girih — düyün.
Gila — nəhayət, ağlama, ah-vah, tə'nə, heyfslənmə.
Giryan — ağlayan, gözü yaşlı.
Güzərgah — marşrut, yol.
Güləndam — gülbədən.
Gülru — gül üzlü.
Gülfam — gül rəngli.
Gümrah — yolunu azan, doğru yoldan çıxan.

Göftigu — gap, söz-söhbət.

Göftar — gap, söz-söhbət.

Ğizal — geyik.

H

Hədis — Məhəmməd peyğəmbərin və səhabələrin sözləri, hərəkət və adətləri haqqında rəvayətlər.

Həvadis — «hadisə»nin cəmi, hadisələr.

Hicr — ayrılıq, fəraq.

Hədəf — nişan, nəzərdə tutulan nöqtə.

Həzar — min; səd həzar — yüz min.

Həsud — həsədçi, paxıl.

Hicab — pərdə, örtük, yaşmaq, pərəncə, niqab.

Həşmət — dəbdəbə, böyüklük.

Həşr — ağlaşma.

Hərim — hörmətli, möhtərəm; çox qoca.

Hicrət — köç etmə.

Hilal — yeni ay, üç günlük ay.

Hüveyda — açıq, aşiq-aşkar, görünən.

Hüdhüd — şanapipik.

Hükəma — «hakim»in cəmi; alim, filosof; doktor.

Hümayun — mübarək, qutli, bəxtli.

Hümra — qızıl.

X

Xeyl — güruh, dəstə, qrup.

Xəm — əyri, çəp.

Xirəd — əql, zəhn, fikr, fərasət.

Xuraman — nazla yeriyan, məhbub.
Xak — torpaq, yer; məmləkət.
Xakistər — kül.
Xun — qan, ölüm.
Xurşid — gün, günəş.
Xotən — Şərqi Türküstanın bir vilayəti.

İ

İkram — hurmat.
İltizam — zəruri, məqsədə müvafiq.
İmdad — yardım, kömək.
İnşa — əsər, yazma, tikmə.
İntixab — seçmə.
İrşad — rəhbərlik, doğru yol göstərmə.
İstisna — qaydadan kənar.
İtab qılmoq — tə'nə qılmaq.
İqamət etmək — yaşamaq, turmoq.
İqtida — bir şeyi təqlid etmə.
İqtidar — qüdrət, güc.
İrsal — göndərmə, yollama.
İxtisab — hesablama, nəzərə alma.

K

Kövkəb — ulduz.
Kəvakib — «kövkəb»in cəmi, ulduzlar.
Kəhkəşan — saman yolu, qalaktika.
Kibriya — böyüklük; güc, qüdrət, üstünlük.
Kiynəpərvər — düşmən gözü ilə baxan, pis niyyətli.

Kiştzar — əkin yeri; zəmi, tarla.
Kam — məqsəd, arzu, xahiş, dilək.
Kamyab — məqsədinə çatan, niyyətinə yetən.
Küdurət — kin bəsləmə.
Külalə — saçlar, kakillər, güldəstə.
Kukə — bayquş.
Kuhkən — Fərhadın ləqəbi, dağyaran mə'nasında.

L

Lacərəm — şübhəsiz; əlacsız.
Lə'l şəkərbar — şəkər kimi şirin ləb.
Lövh — qünəş və ya ulduzun görünüşü; nur saçma.
Lövs — güç, qüdrət.
Lə'l — yaquta oxşar qızıl rəngli, qiymətli daş; məcazi:
qırmızı şərab və ya dilbərin ləbi.

M

Manənd — bənzər, oxşar.
Maçın — Xitay imperiyası.
Mah — ay.
Mövzun — vəznə salınan.
Mövla — sahib, malik, cənab.
Mə'bəd — ibadət edilən yer.
Mə'va — can, məskən, pənah.
Məzhəb — vasitə; dini fikir, qayda, tərtib.
Məlih — gözəl.
Mənzər — görünüş, üz, üz ifadəsi.
Mənzur — gözəl, gömgöy olgan.

- Məani — «mə'na»nın cəmi, mə'nalar.
Məratib — «mərtəbə»nin cəmi, dərəcələr, ünvanlar.
Mərhələ — günün keçməsi, istirahət yeri.
Məzmum — yığılan, birləşdirilən, cəm olan.
Mərdüm — xalq, gözün qarası.
Məsih / Məsiha — İsanın ləqəbi, məcazi: can verən, dirildən.
Müsləx — hazırlanan.
Müslih — islah edən, düzəldən.
Meyi-nab — təzə mey.
Meykədə — meyxana.
Meymənət — bəxt.
Məriz — xəstəlik.
Məqdəm — qədəm qoyma.
Məqdur — zəruri, təqdir edilən, imkaniyyət.
Məqtəl — öldürmə.
Miğfər — dəbilqə, kaska.
Məhək — qızıl-gümüşün saxta olub-olmamasını təyin etmək üçün işlədilən daş.
Məhvəş — ay çöhrəli, ay üzlü.
Məxmur — xumar olan, sərxoş.
Məhfil — məclis yeri, dərnek.
Məşşatə — qrimçi, bəzəkçi, gəlin və qızları bəzəyən qadın.
Miftəh — açar.
Mina — şüşə.
Müənbər — ətirli.
Münəvvər — nurlu, nur saçan, ziyalı, aydın.
Müzəyyən — bəzəkli.
Müləvvəl — aciz, qəmgin.

Müntəxab — seçilən.
Münacat — xudaya iltica, yalvarış.
Münfəil — xəcil olma, heyrət etmə.
Münhəzim — yenilən, tar-mar olan, məğlub edilən.
Mücəlla — məşhur, şöhrət tapan.
Müjgan — kiprik.
Müjdə — mü.tuluq, xətt, məktub, şad xəbər.
Mülaqat — söhbət, müsahibə.
Müqtərin — dost, müttəfiq.
Müsəhhər — güclə ələ keçirilən, zəbt edilən.
Müstəmənd — fəqir, fağır, bəxtsiz, qayğılı.
Mütrib — musiqiçi, artist, əyləndirən.
Müfərrih — könül açan, şad edən.
Müşkin — xoş ətirli.
Müqərrəb — yaxın, dost.
Müşkbar — müşk saçan, ətirli.
Mürğzar — çəmən, çəmənlik.
Müxlis — ixlasmənd, verilən.
Mühəyya — mövcud, hazır, hazırlanan.
Mü'təməd — inamlı.
Mü'təd — adət, adət halını alan.
Müğtənəm — qənimət.
Müğtənim — qənimət olan.
Mur — qarışqa.

N

Nan ü nam — ar-namus.
Naşat — yaratma, tərəqqi etmə.
Nayab — nadir, aztapılan.

Növmid — ümitsiz.
Nəvalə — nəsibə, hissə; loxma.
Nəzzarə — görünüş.
Nərgis — bir gül növü; məcazi: gözlin gözü.
Nəxlistan — xurma tarlası.
Nakam — məqsədinə yetməyən, bəxtsiz.
Nişimən — məclis, yığıncaq.
Nəjad — ailə, tayfa, xalq.
Niknam — yaxşılıqda ad çıxaran, şöhrətli.
Nisar — saçma, səpmə (pul, qızıl).
Navək — ox, kaman oxu.
Nun — ərəb əlifbasında «n» hərfi.
Nuş — içki, nuş qılmoq — içmək.

Ö

Övqat — vaxtlar, vəqt sözünün cəmi.

P

Pədidar — açıq, görünən.
Pəriru — pəriyə oxşayan gözəl.
Pərtöv — şö'lə, nur.
Peyvəstə — birləşən, yaxın olan, calaq.
Peyk — xəbərçi, çapar.
Peymanişkən — və'dəyə xilaf çıxan, əhdini pozan.
Pünhan — gizlin, məxfi, sir.
Pirəhən — köynək.
Piri-muğan — meyxanaçı, tarktir.
Pənbə — pambıq.

Pürtab — ağ, parıltılı, nurlu.

S

Sakin — bir yerdə yaşayan; sakit, hərəkətsiz.

Saqi — mey paylayan; gözəl.

Sağər — mey qədəhi.

Səbz — göy, yeni, təzə.

Səbih — gözəl üzlü, ağ üz.

Səbu — piyalə, qədəh.

Səd — yüz.

Səməd — cənab, başçı, rəhbər.

Samur — qiymətli dərisi olan su heyvanı.

Sincab — su heyvanı.

Sərgəştə — havalı, heyran, baş hərlənən.

Sərəfraz — yüksək, bülənd, bəxtli.

Sərmənzil — mehmanxana, istirahət yeri.

Sərşar — dolu, dolub daşan; məst.

Sərxoş — sərməst, məst.

Səlasil — zəncirlər.

Sülasil — təzə şərab.

Səlatin — sultanlar, padşahlar.

Seyd — ov.

Səyyad — ovçu.

Sərih — açıq, açıq-aşkar.

Sərsər — axmaq, əqlsiz.

Səhba — qızıl mey.

Səhih — mükəmməl, sağlam, həqiqi, əsl.

Səhab — bulud.

Səyqəl — parıltılı, cilalı, şəffaf.

Sirişk — göz yaşı.
Sitəm — cəbr, cəfa, haqsızlıq, zülm.
Sinan — nizə.
Sihi — doğru, dik.
Sihi qədd — qamətli, boy-buxunlu, sərvqamət.
Siyah — qara, bəxtsiz.
Sipehr — asiman, təqdir, dünya.
Sügüvar — ağlaşma; şikayət etmə; qəmgin.
Sud — fayda, nəf.
Sümənsa — gözəl.
Süluk — yol; bir yolu qəbul etmə, təriqət yoluna girib,
ibadət ilə məşğul olma.
Sürəyya — ülkər ulduzu.
Sun' — ustalıq, hünər.
Sövmə — ibadətخانə.

Ş

Şaf'i — himayə etmə, vasitəçi.
Şadab — hal, ad-san, nam.
Şayistə — layiq, münasib, şayan, yaraşan.
Şanə — daraq.
Şahbaz — laçın.
Şəhvar — şahanə, şahlara məxsus.
Şəhid — müqəddəs savaşda həlak olan şəxs.
Şəhnə / şihnə — qoruqçu, pasiban.
Şikar — ov.
Şitab — tələsmə.
Şümarə — san, ədəd; nömrə.
Şührə — şöhrət, ad-san.

Şəkərbar — şirin sözlü.
Şəmayil — şəkl, surət, gərginləş.
Şəmşad — bülənd; ağac (cananın qamətinin təşbehi).
Şeş qatar — (altı qatar), düzülən (göz yaşı haqqında).
Şərar — zərər yetirmə, həqarət etmə.

R

Rəiyyət — xalq, tabelər, dehqan.
Rəstəxiz — qiyamət, məhşər günü.
Rəhnüma — başçı, rəhbər.
Riza — razılıq.
Rizvan — cənnət, bağ, bostan.
Rikab — üzəngi, at.
Rind — mey içən, aşıq.
Riştə — ip.
Rifət — yüksəklik, böyük mərtəbə.
Riya — ikiüzlülük.
Riyaz — bağ, bağça.
Rusiyəh — üzü qara.
Ruhəfza — könül alan.
Rütubət — nəm, nəmlik.
Ruz ü şəb — gecə-gündüz.

T

Təbah — pozulan, xarab.
Təvəhhüm — xəyal, fərz, təsəvvür etmə.
Tövfiq — yardım, kömək.
Təkəllüm — söhbətləşmə.

Təkyəgah — sufilər in ibadət qıldıqları mək an.
Təl'ət — üz, bet, çöhrə, gürünü ş; gözəllik.
Təlx — acı.
Təlxkam — işi düz getməyən, bəxtsiz, qayğılı.
Təcəmmül — gözəllik, bəzək.
Təmənna — istək, arzu, tələb, dua.
Təmə' — açgözlülük, doymazlıq, tamah.
Tərəb — şadlıq, sevinc.
Təriq — yol, üslub, qayda, adət.
Tərrar — fırıldaqcı, oğru.
Təğəllüb — basıb almaq, aldatmaq, saxtakarlıq.
Təxtəssəra — yerin tağı.
Təhəmmül — dözü m, taqət.
Təhərrük — hərəkət etmə, hərəkətlilik.
Təhəyyür — heyrətə düşmə.
Tiyre / tirə — qaranlıq, qara.
Tifl — bala, uşaq.
Tilavət — oxuma (Qur'anı), fikir yürütmə.
Taban — parlaq, işıqlı, münəvvər.
Tab ü təb — güc, qüvvət.
Tuğra — padşahlıq simvolu, atributu; buyruq, fərman.
Tündbad — şiddətli külək, tufan.
Türrə — kakıl.
Tul — vuruş, güləş.

Ü

Üzər — yuz.
Üşşaq — aşıqlər.

V

Vazih / vazeh — açıq, təzə; xəstəlik adı.

Vəfabab — vəfalı, sadıq.

Vəsl — yetişmə; qovuşma, birləşmə.

Vaze' — pərəncəsiz, çarşabsız qadın.

Valə / valeh — heyran, çaşıb qalan.

Vaqif — xəbərdar.

Y

Yə'cuc — dini əfsanəyə görə, qısa boylu eybəcər xalq.

Yəğma — talan, qarət; oğurluq.

Yəsrib — Mədinə şəhərinin qədim adı.

Yövm ül-hesab — qiyamət.

Z

Zahid — dünya işlərindən uzaq, ibadətlə məşğul olan, sufi.

Zərq — ikiüzlülük; saxtılıq, hiylə.

Zənzəm — Məkkədəki bulağın adı.

Zə'f — acizlik, qüvvəsizlik, zəiflik.

Zümrə — dəstə, güruh, qrup.

Zərrat — «zərrə»nin cəmi; atomlar, qismlər.

Zühd — haram işlərdən uzaq olan; sufilik.

Prof. Dr. Ramiz ƏSKƏR

1954-cü ildə Gümrünün Amasiya rayonuna bağlı Qaraçanta kəndində (hazırda Ermənistan sərhədləri içindədir) doğuldu. Orta məktəbi qızıl medalla bitirərək 1972-ci ildə Bakı Dövlət Unuversitetinin jurnalistika fakültəsinə daxil oldu, 1975-ci ildə M.V. Lomonosov adına Moskova Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinə

keçdi və 1978-ci ildə məzun oldu.

1978-83-də *Azərbaycanın Səsi* radiosunda çalışdı.

1983-84-də Azərbaycan, türk, ərəb, fars, inilis, fransız və alman dillərində çıxan *Azərbaycan bugün* jurnalının baş redaktoru oldu.

1984-91-də latın, kiril və ərəb əlifbalarıyla nəşr olunan *Odlar yurdu* qəzetinin baş redaktoru oldu.

1991-93-də *Hürriyyət* qəzeti (İstanbul) və Uluslararası Haber Ajansının (UHA) Azərbaycan müxbiri oldu.

1993-97-də *Yeni Forum* jurnalının (Ankara) təmsilçisi oldu.

1993-94-də Xarici Turizm Şurasının idarə rəisi işlədi.

1994-96-da *XXI əsr* qəzetinin baş redaktoru oldu.

1992-97-də Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin katibi oldu (ictimai əsaslarla).

1997-dən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin baş katibidir (ictimai əsaslarla).

2002-2006-da Bakı Dövlət Unuversiteti türkologiya kafedrasında işlədi, azərbaycanca və rusca *Türk mədəniyyət tarixi*, *Türkologiyanın əsasları*, *Divanü lüğət-it-türk*, *Kitabi-Dədə Qorqud*, *Qutadğu Bilig*, *Manas* dərsləri dedi.

2007-2012-də filologiya fakültəsi bədii tərcümə elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiri oldu. 2012-də türk xalqları ədəbiyyatı kafedrasının, 2017-də türkologiya kafedrasının müdiri seçildi.

Namizədlik dissertasiyasını *Qutadğu Bilig* üzrə, doktorluq dissertasiyasını *Divanü lüğət-it-türk* üzrə yazdı.

Jurnalistika sahəsində *Qızıl qələm*, *Həsən Bəy Zərdabi*, *Humay*, Türkiyənin *Yeni Orhun*, Küveytin *İslama xidmət* mükafatlarını aldı. Akademik araşdırmalarına və tərcümələrinə görə Türkiyənin *Türk Dünyasına xidmət* və *Qızıl alma* ödüllərinə, Özbəkistanın *Babur*, Türkmənistanın *Altın əsr*, Ukraynanın *Bəkir Çobanzadə*, Beynəlxalq Türk Akademiyasının *Vilhelm Tomsen* mükafatına və *Əlişir Nəvayi* qızıl medalına, Rusiyanın *Qaysın Quliyev*, Azərbaycanın *Nizami Gəncəvi* və *Rəsul Rza* ödüllərinə, TürkSOY-un Özəl ödülünə, Qazaxıstanın, Türkmənistanın, Qırğızıstanın, Tatarıstanın və TürkSOY-un medallarına layiq görüldü.

Beynəlxalq Mətbuat İnstitutunun (İPİ, Vyana) və Av-

rasiya Yazarlar Birliyinin (Ankara), Azərbaycan və Özbəkistan Yazıçılar İttifaqının üzvüdür, Beynəlxalq “Turan” Elmlər Akademiyasının akademiki.

70-ə yaxın beynəlxalq simpozium və konfransda iştirak etdi.

2010-da Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti fəxri adına, 2014-də Azərbaycanın “Şöhrət” ordeninə layiq görüldü.

Türkologiya, ədəbiyyat, tarix və jurnalistika sahələrində kitablar yazdı. Türk, rus, özbək, qazax, türkmən, qırğız, tatar, başqırd, qaqauz dillərindən tərcümələri var.

Yazdığı kitablar:

1. İqlimdən iqlimə, təqvimdən təqvimə. Bakı: İşıq, 1987, 104 s.

2. Qutadğu Bilig. Bakı: Elm, 2003, 320 s.

3. M.K.Atatürk TBMM-in banisidir. Bakı: Milli Məclis mətbəəsi, 2003, 26 s.

4. Mahmud Kaşğari və onun Divanü lüğat-it-türk əsəri. Bakı: MBM, 2008, 432 s.

5. Mahmud Kaşğarının 1000 illik yubileyinə 1000 biblioqrafik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.

6. Mahmud Kaşğarının Divanü lüğat-it-türk əsəri üzrə biblioqrafik və qrammatik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 192 s.

7. Mahmud Kaşğari və onun Divanü lüğat-it-türk əsəri. Bakı: MBM, 2008, 532 s.

8. Mahmud Kaşğarının Divanü lüğat-it-türk əsərinin tədrisi. Bakı: MBM, 2010, 192 s.
9. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı: MBM, 2011, 320 s.
10. Orxon abidələri. Bakı: Elm və təhsil, 2012, 272 s.
11. Kutadgu Bilig Bibliyografyası. Bakü: BXQR, 2016, 192 s.
12. Bağımsızlık Dönemi Azərbaycan Edebiyatı. Bakü: 2016, 280 s.
13. Kitabı-Dədə Qorqud biblioqrafiyası. Bakı: BXQR, 2017, 1-ci cild, 624 s.
14. Kitabı-Dədə Qorqud biblioqrafiyası. Bakı: BXQR, 2017, 2-ci cild, 336 s.
15. Yusif Balasagunlu ve Kutadgu Bilig Bibliyografyası. Bakü: BXQR, 2017, 336 s.
16. Qutadğu Bilig hikmətləri. Bakı: BXQR, 2017, 136 s.
17. “Kitabi-Dədə Qorqud”un üçüncü əlyazması. Bakı, 2019, 160 s.
18. Əlişir Nəvayi və onun xəmsəsi, Bakı: 2020, 96 s.
19. Türkologiyanın şah əsəri. Bakı: 2020, 176 s.
20. Dahi türk dilçisi Mahmud Kaşğari. Bakı: 2020, 176 s.
21. Mustaqillik davri Ozarbaycon adabiyoti. Toşkənt: 2020, 336 s.

22. Özbək ədəbiyyatı tədqiqatları. Bakı: Füyuzat, 2020, 192 s.

23. Alisher Navoiy va uning “xamsasi”. Toshkent, Renaissance press, 2021, 152 b.

24. Uzbek adabiyotidan tədqiqatlar. Toshkent, Renaissance press, 2021, 220 b.

25. Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Füyuzat, 2021, 288 s.

26. Əlişir Nəvayi: şəxsiyyəti və sənəti. Bakı: Füyuzat, 2021, 404 s.

27. Əlişir Nəvayinin lirikası. Bakı: Füyuzat, 2021, 360 s.

Tərcümə etdiyi kitablar:

1. Azərbaycan Masalları. Türkiyə Türkcəsinə. Bakı: Yazıçı, 1982, 196 s.

2. M.B.Məmməd zadə. Milli Azərbaycan hərəkatı. Türkcədən. Bakı: Nicat, 1991, 248 s.

3. Fəruq Sümər. Oğuzlar. Türkcədən. Bakı: Yazıçı, 1992, 432 s.

4. Yusif Balasəğunlu. Qutadğü Bilig. Əski türkcədən. Bakı: Azərnəşr, 1994, 492 s.

5. Murad Dağı. Həyatım. Türkcədən. Bakı: Oka ofset, 1998, 92 s.

6. Erik Fiçtelius. Jurnalistikanın on qızıl qaydası. Ruscadan. Bakı: ACB, 2002, 192 s.

7. Bahəddin Ögəl. Türk mifologiyası. Türkcədən. Bakı: Səda, 2004, I cilt, 626 s.

8. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Əski türk-cədən. Bakı: Ozan, 2006, I cild, 512 s.

9. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Əski türk-cədən. Bakı: Ozan, 2006, II cild, 400 s.

10. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Əski türkcədən. Bakı: Ozan, 2006, III cild, 400 s.

11. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Əski türkcədən. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, 752 s.

12. N.Ozerov. İlham Əliyev: Mən Azərbaycanıma inanıram. Ruscadan. Bakı: Azərnəşr, 2007, 376 s.

13. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Ruscaya. Bakı: MBM, 2009, I cild, 512 s.

14. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Ruscaya. Bakı: MBM, 2009, II cild, 400 s.

15. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Ruscaya. Bakı: MBM, 2009, III cild, 492 s.

16. Oraz Yağmur. Qarabağlı ananın ağısı. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2009, 84 s.

17. XX əsr özbək şeiri antologiyası. Özbəkcədən. Bakı: MBM, 2009, 96 s.

18. Molla Nəfəs. Bu məkana gəlmişəm. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2010, 160 s.

19. Molla Nəfəs. Seçilmiş əsərləri. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2010, 240 s.

20. Todur Zanet. Ana dilim. Qaqauzcadan. Bakı: MBM, 2010, 104 s.

21. Məxdumqulu Fəraqi. Seçilmiş əsərləri. Türkməncədən. Ankara-Bakı: 2010, 448 s.

22. Türk ədəbiyyatı tarixi. Türkcədən. Bakı: MBM, 2010, 602 s., I c.

23. Türk ədəbiyyatı tarixi. Türkcədən. Bakı: MBM, 2010, 658 s., II c.

24. Nurməhəmməd Əndəlib. Şeirilər. Poemalar. Dastanlar. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2011, 292 s.

25. Zəhirəddin Məhəmməd Babur. Seçilmiş əsərləri. Çağataycadan. Bakı: MBM, 2011, 328 s.

26. Sultan Hüseyn Bayqara. Divan. Çağataycadan. Bakı: MBM, 2011, 248 s.

27. Abdulla Tukay. Millətim. Tatarcadan. Bakı: MBM, 2011, 268 s.

28. Abdulla Tukay. Seçilmiş əsərləri. Tatarcadan. Bakı: Nağıl Evi, 2011, 268 s.

29. Mehri xatün. Divan. Türkcədən. Bakı: MBM, 2011, 368 s.

30. Zəhirəddin Məhəmməd Babur. Baburnamə. Çağataycadan. Bakı: BXQR, 2011, 432 s.+ 32 s. rəngli miniatür.

31. Qurbanqulu Bərdimühəmmədov. Axaltəkə atı. Türkməncədən. Bakı: CBS, 2011, 232 s.

32. Türkmən şeiri antologiyası. Türkməncədən. Bakı: 2011, MBM, 400 s.

33. Abdulla Şahbəndə. Seçilmiş əsərləri. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2011, 104 s.

34. Türkmən müəmmaları, dəyişmələri və vücudnamələri. Türkməncədən. Bakı: MBM, 2011, 128 s.

35. Monqolların gizli tarixi. Türkcədən, ruscadan, almandan. Bakı: MBM, 2011, 360 s.

36. Əli Ağbaş. Seçilmiş şeirləri. Türkcədən. Bakı: Elm və təhsil, 2011, 150 s.

37. Bəkir Çobanzadə. Seçilmiş şeirləri. Kırım-tatarcadan. Bakı: Nurlan, 2011, 160 s.

38. Bəkir Çobanzadə. Seçilmiş bədii əsərləri. Kırım-tatarcadan. Bakı: BXQR, 2012, 240 s.

39. Dövlətməmməd Azadi. Seçilmiş əsərləri. Türkməncədən. Bakı: Nurlan, 2012, 264 s.

40. Fəruq Sümər. Oğuzlar (Türkmənlər). Türkcədən. Bakı: BXQR, 2013, 456 s.

41. Gülzura Cumagünova. Toktoqul. Qırğızcadan. Eskişehir: 2014, 320 s.

42. Qız Cibək. Qazaxcadan. Bakı: BXQR, 2016, 244 s.

43. Rəcəb Albayraq. Türklərin İranı. Türkcədən. Bakı: Mütərcim, 2016, I cild, 628 s.

44. Rəcəb Albayraq. Türklərin İranı. Türkcədən. Bakı: Mütərcim, 2016, II cild, 628 s.

45. İbrahim Qəfəsoğlu. Türk milli mədəniyyəti. Türkcədən. Bakı: BXQR, 2017, 474 s.

46. Osman Turan. Türk cahan hakimiyyəti məfkurəsi tarixi. Türkcədən. Bakı: BXQR, 2017, 546 s.

47. Robert Minnullin. Bülbüllərin toyu. Tatarcadan. Bakı: BXQR, 2018, 184 s.

48. Mağcan Cumabay. Ölüm, mənə ağı de. Qazaxcadan. Bakı. BXQR, 2018, 112 s.

49. Mağcan Cumabay. Türküstan. Qazaxcadan. Ankara, 2018, 192 s.

50. Xasiyyət Rüstəm. Məcnun söyüd. Bakı: 2020, Füyuzat, 130 s.

51. Əlişir Nəvayi. Məhbub ül-qülub. Bakı: 2021, Füyuzat, 262 s.

52. Əlişir Nəvayi. Heyrət ül-əbrar. Çağataycadan. Bakı: Ecoprint, 2021, 480 s.

53. Əlişir Nəvayi. Fərhad və Şirin. Çağataycadan. Bakı: Ecoprint, 2021, 624 s.

54. Əlişir Nəvayi. Leyli və Məcnun. Çağataycadan. Bakı: Ecoprint, 2021, 400 s.

55. Əlişir Nəvayi. Səb'ayi-səyyar. Çağataycadan. Bakı: Ecoprint, 2021, 520 s.

56. Əlişir Nəvayi. Səddi-İskəndəri. Çağataycadan. Bakı: Ecoprint, 2021, 740 s.

57. Əlişir Nəvayi. Beş risalə. Çağataycadan. Bakı: Füyuzat, 2021, 328 s.

58. Əlişir Nəvayi. Seçilmiş əsərləri. Çağataycadan. Bakı: Füyuzat, 2021, 504 s.

59. Əlişir Nəvayi. Əsərləri. Çağataycadan. Bakı:

“Red N Line” MMC, 2021, 576 s. + 56 s. rəngli miniatür.

Evlidir, üç övladı var.

Türkcə, rusca, almanca və ermənicə bilir.

Telefon: (+99 050) 354-24-41.

E-mail: ramizasker@gmail.com.

**Uluslararası Türk Kültürü Təşkilatı
TÜRKSOY kitabxanası seriyası – 56**

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Folklor İnstitutu Elmi Şurasının
qərarı ilə nəşr edilir

**Nadirə Seçilmiş əsərləri.
Bakı, Füyuzat, 2022, 160 s.**

Tərtib edən, özbəkçədən uyğunlaşdıran, ön söz,
qeyd və şərhlərin müəllifi: Prof. Dr. Ramiz Əskər

Elmi məsləhətçi:
**Özbəkistan FA-nın vitse-prezidenti,
Prof. Dr. Bəhram ABDUHƏLİMOV**

Elmi redaktorlar:
**Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ,
Prof. Dr. Şöhrət SİRACƏDDİNOV**

Rəyçi:
Prof. Dr. Dilməvaz YUSUPOVA

Redaktorlar:
**Əli ŞAMİL,
Nailə ƏSKƏR**

Kompüterdə yığdı: Şəfəq
Korrektor: Ülviyyə
Kompüter tərtibatçısı: Fateh

Çapa imzalanmışdır: 30.03.2022

Kağız formatı: 60/84 1/16

Həcmi: 10 ç/v

Tirajı: 500